

**Publikationen
indeholder regeringens
handlingsplan for
*Bedre uddannelser.***

**Handlingsplanen skal
styrke det faglige niveau i
ungdomsuddannelserne,
de videregående
uddannelser og voksen-
og efteruddannelserne og
skal ses i sammenhæng
med regeringens
initiativer på
folkeskoleområdet.**

Bedre uddannelser

Handlingsplan

Bedre uddannelser Handlingsplan

Regeringen
Juni 2002

Følgende ministerier har deltaget i
udarbejdelsen af handlingsplanen:
Undervisningsministeriet,
Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling,
Kulturministeriet,
Økonomi- og Erhvervsministeriet,
Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration,
Indenrigs- og Sundhedsministeriet og
Beskæftigelsesministeriet

**Bedre uddannelser
Handlingsplan**

1. udgave, 1. oplag, juni 2002: 7.500 stk.

ISBN 87-603-2190-3

ISBN (WWW) 87-603-2194-6

Internetadresse: pubuvm.dk/2002/bedre1

Udgivet af Undervisningsministeriet,
Uddannelsesstyrelsen

Bestilles (UVM 3-009) hos:
Undervisningsministeriets forlag
Strandgade 100 D
1401 København K
Tlf. nr. 3392 5220
Fax nr. 3392 5219
E-mail: forlag@uvm.dk
eller hos boghandlere

Grafisk tilrettelæggelse og repro:
Malchow A/S, Ringsted

Omslag: Malchow A/S

Trykt på Svanemærket papir med
vegetabiliske farver
Trykt af Malchow A/S, Ringsted, som har licens
til brug af Svanemærket

Printed in Denmark 2002

Samtidig er udgivet hæftet **“Bedre uddannelser”**
med en kortfattet præsentation af handlings-
planen. Det hæfte kan rekvireres på samme
adresse (bestillingsnummer UVM 0109) dog kun
via fax eller e-mail. Ekspeditionsgebyr: 40 kr.
Internetadresse: pubuvm.dk/2002/bedre2

F O R O R D

Regeringen ønsker ny vækst og dynamik i samfundet til glæde for alle. Velfærden i Danmark skal sikres og udbygges.

Derfor skal vore uddannelser være i top. Uddannelse af høj international standard og kvalitet vil også i fremtiden være nøglen til, at Danmark kan gøre det godt i en fortsat mere globaliseret verden. Uddannelse er en af vore allervigtigste konkurrenceparametre og en forudsætning for en øget og velkvalificeret arbejdsstyrke med tidssvarende kompetencer.

Uddannelsessektoren skal bygge på valgfrihed - mennesket skal sættes før systemet.

Men høj faglig standard, kvalitet, relevans og fleksibilitet for alle brugerne af uddannelsessystemet er ikke en selvfølge. Der kræves løbende tilpasning til nye krav, og der kræves udbedringer, hvor alt ikke står helt godt til. Der er behov for at tænke nyt.

Derfor fremlægger regeringen handlingsplanen for *Bedre uddannelser* for at styrke det faglige niveau i ungdomsuddannelserne, de videregående uddannelser og voksen- og efteruddannelserne. Handlingsplanen skal ses i tæt sammenhæng med målsætningerne for folkeskolen og med regeringens øvrige initiativer, herunder vækststrategien "Vækst med vilje".

I de kommende måneder og år vil regeringen lancere en

række større reformer bl.a. på gymnasie- og hf-området og på universitetsområdet. Inden for erhvervsuddannelserne skal der ske fornyelse af de merkantile og de tekniske uddannelser. På voksen- og efteruddannelsesområdet skal der bl.a. ske en videreudvikling af arbejdsmarkedsuddannelserne, og deres sammenhæng med erhvervsuddannelserne skal styrkes. Nye erhvervsrettede voksenuddannelser skal lanceres. Desuden sætter regeringen større tværgående initiativer i gang bl.a. om styrket studie- og erhvervsvejledning, styrkelse af naturvidenskab gennem hele uddannelsessystemet og styrket faglig indsats ved hjælp af it. Endelig skal det internationale aftryk styrkes i alle uddannelser.

Regeringen har store forventninger til denne brede vifte af reformer og initiativer. Målet er, at der skal være udfordringer for alle i vores uddannelsessystem, også for de dygtigste. Til gavn for alle borgere i Danmark.

Regeringen
Juni 2002

I N D H O L D

Forord 3

Kapitel 1. Regeringens vision for Bedre uddannelser 7

Faglighed 10

Fleksibilitet 12

Innovation og iværksætterkultur 13

Det frie valg 14

Outputstyring 15

Kapitel 2. Uddannelsespolitiske indsatsområder 19

De almene uddannelser 20

Folkeskolen 20

De gymnasiale uddannelser 21

Reform af det almene gymnasium 22

Reform af hf 26

Udvikling af de erhvervsgymnasiale uddannelser - hhx og htx 30

De erhvervsrettede uddannelser 30

Erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelser 30

Fornyelse af de merkantile erhvervsuddannelser 32

Fornyelse af rammer for de tekniske erhvervsuddannelser -
og ændringer i enkeltuddannelser 33

Initiativer til styrkelse af sammenhæng mellem
erhvervsuddannelser og arbejdsmarkedsuddannelser 34

Videreudvikling af arbejdsmarkedsuddannelserne -
praksisnær kompetenceudvikling 35

Forstærket europæisk samarbejde om gensidig anerkendelse inden
for erhvervsuddannelserne og arbejdsmarkedsuddannelserne 37

Studierettet påbygning i erhvervsuddannelserne 38

Produktionsskoletilrettelagt erhvervsgrunduddannelse (egu) 39

Videregående uddannelser 40

Korte og mellemlange videregående uddannelser 44

Udvikling af fleksible uddannelsesstilbud inden for rammerne af Videreuddannelsessystemet for Voksne 46

Universitetsuddannelser 47

Styrkelse af universiteternes uddannelser 47

Indholdsreformen 48

Bedre forskeruddannelse 49

Den forskningsbaserede undervisning 49

Bacheloruddannelsernes adgangskrav 50

Faglig kompetence til undervisning i gymnasieskolen 51

Optagelse af personer med en professionsbacheloruddannelse på universiteternes kandidatuddannelser 51

Kunstneriske uddannelser 52

Øget erhvervsorientering 52

Indførelse af 3+2 struktur 53

Styrket forskning i design 53

Geografisk spredning og mere specialiserede faglige miljøer 54

Styrket it-niveau 54

Styrket efter- og videreuddannelse 54

Maritime uddannelser 55

Sammenhæng og fleksibilitet 55

Kvalitetsmåling og taxameterstruktur 56

Akademiske videreuddannelsesmuligheder 56

Lettere adgang til erhvervsrettet kompetencegivende voksenuddannelse 57

Grund- og videreuddannelse på sundhedsområdet 58

Tværgående initiativer 58

Styrket tværsektoriel vejledning 59

Styrkelse af naturvidenskab i hele uddannelsessystemet 60

Styrket internationalisering af uddannelserne 61

Øget anerkendelse af realkompetence i uddannelsessystemet 63

Øget fleksibilitet og bedre merit i uddannelserne 65

Styrket faglig indsats ved hjælp af it 66

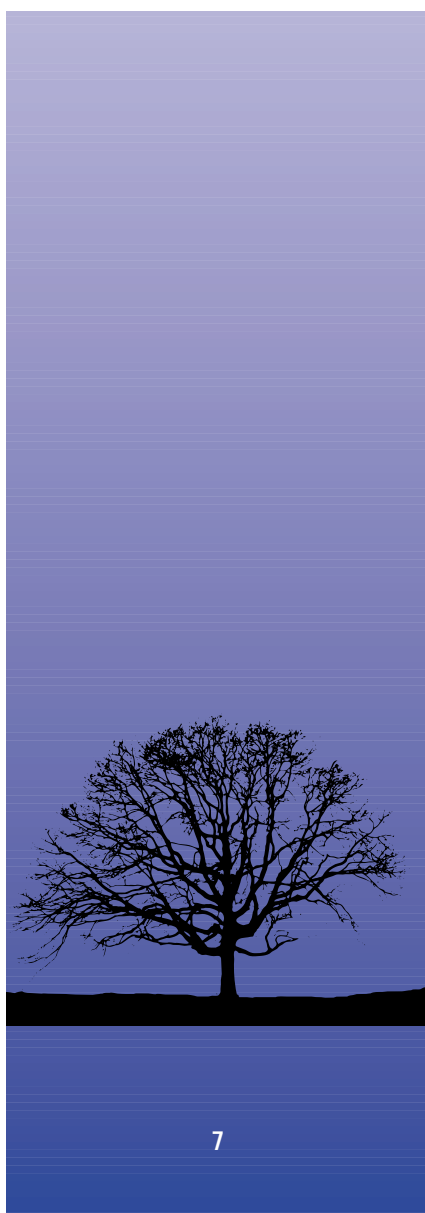
Dansk for voksne udlændinge 67

Iværksætterkultur i uddannelsessystemet 68

Bedre institutioner til bedre uddannelser 70

K A P I T E L 1

Regeringens vision for Bedre uddannelser

■ Et velfungerende uddannelsessystem af høj kvalitet er en grundlæggende forudsætning for at sikre vækst og velfærd både for den enkelte og for det danske samfund.

Regeringens vision er et fleksibelt uddannelsessystem med uddannelsestilbud på et højt fagligt niveau. Uddannelserne skal være relevante i forhold til kompetencebehovene i erhvervslivet og i den offentlige sektor. Desuden skal uddannelserne og undervisningen imødekomme forudsætningerne hos den enkelte elev/studerende - også hos de dygtigste.

Målsætningen er, at de danske uddannelsestilbud skal stå mål med de bedste i verden, også når der gennemføres evalueringer og benchmarking på tværs af landene. Dette gælder både for de almene og de erhvervsrettede uddannelser. Forudsætningen for at nå denne målsætning er en markant styrket indsats på fem områder: *faglighed, fleksibilitet, innovation, frit valg og outputstyring*.

På det almene niveau skal alle opnå en række individuelle kundskaber og færdigheder samt forberedes til at deltage i samfundet og kende dets grundlæggende værdier. Samfundet er under hastig forandring teknisk som kulturelt. Derfor er det væsentligt at fastholde værdier som ytringsfrihed, ligeværd, tolerance og demokrati. Vi skal kende vores fortid og værdigrundlag for at kunne håndtere fremtidens udfordringer.

Uddannelse skal udvikle elever og studerende som selvstændige individer ved at fremme egenskaber som initiativ, mod, entusiasme og lyst til at lære nyt. Med den hast, hvori ny viden skabes, er det afgørende, at alle har et grundlæggende fundament af almene, personlige og sociale kompetencer, herunder lysten og evnen til at videreudanne sig. Det bliver stadig mere vigtigt at kunne tilegne sig nye kompetencer - både inden for ens eget fag og i en kombination af forskellige fagområder.

Uddannelse skal gøre det muligt for den enkelte at klare sig selv, udfolde sine potentialer og give sit bidrag til det civile

samfund. På denne måde understøtter uddannelse fællesskabet og den fælles kulturelle identitet. Alle er forpligtet over for helheden - både i valg af uddannelse og i den daglige indsats. Samtidig med at eleverne og de studerende bliver dygtigere, skal evnen til at indgå i et socialt samspil med andre udfordres.

I den globale økonomi er produktion og anvendelse af ny viden nøglen til øget vækst, øget beskæftigelse og større velfærd. Regeringens vækststrategi *Vækst med vilje* fremhæver et uddannelsessystem i top som afgørende parameter for at sikre vækst og velfærd. Danmarks konkurrenceevne vil i høj grad afhænge af, om uddannelserne kan leve op til kravene om øget faglighed og kvalitet samt faglig progression - målt med internationale og ikke mindst EU-standarder. Samfundet og erhvervslivet er afhængige af medarbejdere, der kan anvende og formidle viden og omsætte ny viden til innovation. Ligesom grundlaget for en effektiv offentlig sektor er veluddannede medarbejdere på alle niveauer.

Væksten i dansk økonomi vil desuden afhænge af, at der sker en forøgelse af arbejdsstyrken og fastholdelse på arbejdsmarkedet. Befolkningsudviklingen med et stigende antal ældre og en faldende demografisk tilgang stiller krav om, at de unge kommer hurtigere igennem uddannelsessystemet og ud på arbejdsmarkedet. Spildtid, fejlvalg og venteperioder skal reduceres bl.a. via en målrettet erhvervs- og studierelevant vejledningsindsats og via bedre meritmuligheder på tværs af uddannelserne.

Derudover forudsætter en øget faglighed og kvalitet målt med internationale standarder, at den internationale dimension i uddannelserne styrkes. Internationale synsvinkler skal integreres i undervisningen i alle uddannelser og fag. De unge skal opnå kulturelle kompetencer med henblik på at kunne begå sig i en internationalt orienteret verden. Forskningserfaringer fra andre lande skal indgå på linje med danske erfaringer, ligesom viden om Danmarks internationale samarbejdsrelationer og forpligtigelser er en forudsætning for en fremtidssikret uddannelsessektor.

Danmark skal deltage aktivt i international kvalitetsudvikling, evaluering og benchmarking, og i højere grad udnytte resultaterne for at opfylde målsætningen om, at danske uddannelsesstilbud skal kunne måle sig med de bedste i verden. Vi skal udnytte mulighederne for gennem internationalt samarbejde at hente inspiration fra gode eksempler fra andre lande på organisering, undervisning og innovation.

Anerkendelse af resultater og merit indhentet på udenlandske uddannelsesinstitutioner skal bidrage til en højere grad af international mobilitet for studerende, undervisere og erhvervsaktive. Samtidigt skal det i højere grad være muligt at få anerkendt erfaringer og realkompetencer erhvervet i udlandet.

Inden for de videregående uddannelser deltager Danmark aktivt i Bologna-samarbejdet, som bl.a. skal sikre et europæisk meritssystem, sammenlignelige grader og bedre kvalitet. På erhvervsuddannelsesområdet planlægges et lignende samarbejde, som skal sikre, at den enkelte kan få anerkendt erhvervs kvalifikationer og bevæge sig frit mellem forskellige job i forskellige lande.

■ Faglighed

Der skal sikres en høj og relevant faglig standard på alle niveauer i uddannelsessystemet, dels i forhold til uddannelsernes indhold, dels i forhold til det samlede uddannelsesudbud og uddannelsesstrukturen.

Der skal være sammenhæng og progression i de faglige krav på langs af hele uddannelsessystemet. De grundlæggende almene, sociale, kulturelle og personlige kompetencer skal tilgodeses, og de faglige krav, det faglige niveau og de relevante kompetencer skal konstant udvikles. Uddannelsesudbudet skal konstant tilpasse sig de strukturelt betingede kompetencekrav i dansk erhvervsliv.

Det faglige niveau på de enkelte trin i uddannelsessystemet skal sikres. En utilstrækkelig faglighed på ét trin må ikke resultere i frafald på det næste uddannelses trin.

Uddannelserne skal gennemgås med nye øjne med henblik på at indkredse den enkelte uddannelses faglige identitet og samfundsmæssigt relevante kompetenceprofil. Formålet er at sikre en dynamisk faglighed. Det overordnede sigte er at skabe et samlet udbud af uddannelser, hvor både den faglige kvalitet og den samfundsmæssige relevans er i højsædet. Den faglige kvalitet og samfundsmæssige relevans i universitetsuddannelserne skal styrkes gennem samarbejde mellem universiteter, erhvervsliv, sektorforskningsinstitutioner og øvrige vidensinstitutioner.

En uddannelses identitet skal defineres via en række mål, som beskriver den faglige ekspertise og kunnen, der udgør det indholdsmæssige fundament i uddannelsen. Dette fundament vil samtidig danne grundlaget for fortsat kompetenceudvikling - herunder for forskellige specialiseringer. For de forskningsbaserede uddannelsers vedkommende drives udviklingen af forskningen, samarbejdet med erhvervslivet og samarbejdet mellem universiteter og sektorforskningsinstitutioner.

Der skal lægges vægt på tydelige målformuleringer for de enkelte fag, uddannelsesstrin, uddannelser og institutioner med tilhørende tydelige kriterier for vurdering af målopfyldelsen. En tydeligere målformulering skal dels styrke grundlaget for undervisningen, dels løbende kunne dokumentere, hvorvidt der sker en styrkelse af det faglige niveau på de enkelte institutioner.

Målene skal afspejle, at uddannelserne skal indeholde faglige udfordringer for alle, også til de dygtigste. Alle skal udfordres til at præstere deres ypperste. Undervisningen skal målrettes mod den enkelte elev med udgangspunkt i dennes evner og udviklingsmuligheder.

En styrkelse af fagligheden skal indeholde forskellige konkrete målsætninger - afhængigt af om der ses på de almene eller de erhvervsrettede uddannelser. Med udgangspunkt i de almene uddannelser satses der i særlig grad på at styrke fagligheden i de naturvidenskabelige fag, matematik, dansk

og fremmedsprog. For de forskningsbaserede uddannelsers vedkommende skal vejledning og undervisernes pædagogiske og formidlingsmæssige kvalifikationer styrkes yderligere.

■ **Fleksibilitet**

Uddannelsessystemet skal kunne indfri aftagernes forventninger om medarbejdere med relevante kvalifikationer og kompetencer. Både uddannelsessystemets opbygning og tilrettelæggelsen af de enkelte uddannelses tilbud skal basere sig på størst mulig fleksibilitet - også i forbindelse med de studerendes muligheder for at vælge uddannelse. Livslang læring, modulopbyggede uddannelser og e-learning skal i fokus. Inden for erhvervsuddannelserne samt de korte og mellemlange videregående uddannelser skal der i langt højere grad ske en anerkendelse af den enkeltes realkompetence. Realkompetence er ligeledes relevant i forhold til universiteternes masteruddannelser. Vi skal bevæge os væk fra, at kompetencer kun opbygges inden for uddannelsessystemet. De udvikles i allerhøjeste grad også på arbejdspladsen, gennem deltagelse i folkeoplysning, frivilligt arbejde i foreninger mv. Der skal åbnes for, at kompetencer - herunder adgangskompetencer - kan opnås på forskellige måder, således at der kan være forskel fra individ til individ. Det betyder imidlertid ikke, at regeringen vil slække på de faglige krav - fx i form af adgangskravene til autorisationsuddannelser.

Regeringen vil på basis af erfaringer fra andre europæiske lande tage initiativ til, at der i samarbejde med erhvervslivet og uddannelsesinstitutionerne bliver udviklet pålidelige og accepterede metoder til individuel kompetencevurdering. Fokus skal i højere grad lægges på "det man kan" frem for "det man har" i form af eksamensbeviser.

Så mange som overhovedet muligt bør gennemføre en kompetencegivende uddannelse. Men der skal skabes mulighed for, at der især inden for erhvervsuddannelserne kan opnås en erhvervskompetence tidligere end i dag. Efter en periode skal der så være mulighed for at stige på igen og yderligere styrke og forøge den tidligere opnåede erhvervskompetence.

Det er derfor afgørende, at uddannelsessystemet kan sikre tilbud af kvalitet og relevans for den enkelte livet igennem. Erhvervskompetence skal kunne opnås på flere forskellige måder og på meget forskellig tid.

I den sammenhæng skal også arbejdet med meritgivning opprioriteres med henblik på fleksibilitet og øget mobilitet i uddannelsessystemet - nationalt og internationalt.

■ Innovation og iværksætterkultur

Fleksibiliteten skal også understøtte et holdningsskifte hen imod en kultur, der ansporer til innovation og iværksætteri. Virkelysten skal tilbage hos elever og studerende, og de unge skal generelt forberedes til et arbejdsliv på fremtidens arbejdsmarked, hvor det er både udfordrende og attraktivt at starte nyt og være selvstændig.

Det er vigtigt for erhvervslivets evne til at klare sig i den internationale konkurrence at forkorte afstanden fra en idé fødes fx i et forskningsmiljø, til den omsættes og udnyttes i et produkt i en virksomhed. Uddannelse er med til at sikre, at virksomhederne får en effektiv overførsel af ny viden og får evnen til at omsætte forskning og nye ideer.

På dette område gøres det ikke godt nok i dag. Uddannelsessystemet har her en central rolle. Der er mange dygtige unge mennesker, men vi uddanner ikke nok, som springer ud som iværksættere. Danmark har et uudnyttet potentiale på dette område, og det potentiale har regeringen sat sig for at udnytte. Unge mennesker skal have redskaber og kompetencer, der gør dem i stand til at springe ud som dygtige og vækstskabende iværksættere - de dygtigste og mest veluddannede af dem som vidensbaserede og højteknologiske iværksættere, som udnytter deres kompetencer i en erhvervsmæssig sammenhæng.

Samfundets investeringer i uddannelse giver kun det nødvendige afkast i form af vækst og velfærd, hvis der er et tæt samspil mellem det samlede uddannelsessystem, universi-

tets- og sektorforskning og erhvervslivet. Forskningsresultaterne skal formidles til omverdenen gennem samarbejde med offentlige og private virksomheder. Dette kræver højtuddannede medarbejdere og en øget iværksætterkultur. Regeringen ønsker bedre muligheder for og en positiv holdning til innovation og iværksætteri i uddannelsessystemet. Det skal ske ved øget fokus på iværksætterkultur på alle niveauer og inden for alle uddannelser. Regeringen vil gøre en indsats for at styrke de strukturelle og indholdsmæssige elementer af og forudsætninger for inddragelse af innovation og iværksætteri i vores uddannelsessystem og præsenterer derfor til efteråret en handlingsplan, der har til hensigt at skabe flere iværksættere.

■ Det frie valg

Regeringen sætter borgerens frie valg højt. Der skal være frihed i valg af uddannelsesinstitution, og her er det afgørende for regeringen, at der via en regionalt balanceret institutionsstruktur sikres et relevant uddannelsesudbud i hele landet.

Der skal være større fleksibilitet for elever og studerende til at tone deres uddannelse via tilbud fra forskellige institutioner - fx inden for de gymnasiale uddannelser. Men det understreges, at friheden til at sammensætte et uddannelsesforløb ikke må indføres på bekostning af fagligheden. Institutionerne bør i højere grad indgå i netværkssamarbejder på tværs af forskellige institutionsformer med henblik på at understøtte fleksibiliteten. Eksisterende barrierer for en maksimal fleksibilitet bør fjernes.

Friheden til valg af uddannelse forudsætter naturligvis, at man har de nødvendige forudsætninger, og at fremtidsudsigterne for faget synes gode. Det giver ingen mening at uddanne unge til arbejdsløshed samtidig med, at der mangler arbejdskraft inden for forskellige sektorer. Uddannelserne skal således ikke blot understøtte erhvervslivets kompetencebehov, men på væsentlige områder også dets rekrutteringsbehov. I forhold til fx sundhedsområdet, hvor der allerede er en stigende efterspørgsel efter arbejdskraft, vil regeringen

overveje incitamenter, der kan øge søgningen til social- og sundhedsuddannelserne, herunder de grundlæggende sosu-uddannelser og sygeplejerskeuddannelsen. Det samme gælder de naturvidenskabelige og tekniske universitetsuddannelser, hvor de unges søgning og de studerendes fuldførelse skal øges med henblik på at imødegå manglen på arbejdskraft på disse områder. Særligt lægemiddelindustrien, it-sektoren og de bioteknologiske virksomheder er således vækstområder med rekrutteringsproblemer og stort behov for medarbejdere med en forskningsbaseret uddannelse. Det skal nytænkningen af forskningsbaserede uddannelser tage højde for.

Relevant og tilgængelig information om indhold, kvalitet og målopfyldelse er ligeledes en forudsætning for, at borgere og virksomheder på et kvalificeret grundlag frit kan vælge uddannelse og skole eller uddannelsesinstitution. Gennemsigtighed og åbenhed vil fremme grundlaget for holdbare valg af både uddannelse og institution og dermed for hurtigere gennemførelse af uddannelserne. Regeringen vil fremlægge forslag, som skal styrke uddannelses- og erhvervsvejledningen. Der skal skabes mere sammenhæng i vejledningsindsatsen på tværs af sektorer. Vejledningstilbudene skal gøres mere overskuelige og tilgængelige for den enkelte borger - bl.a. ved øget anvendelse af it. På denne måde skal vejledningsindsatsen bidrage til at sikre, at der reelt er et frit valg for den enkelte unge. Desuden skal der i vejledningen af de unge i højere grad fokuseres på initiativer, som understøtter iværksætterånden.

■ Outputstyring

Der skal sikres større frihedsgrader for institutionerne og bedre rammer for kvalitetsudvikling. Uddannelsesinstitutionerne skal have tilstrækkelige frihedsgrader til at kunne indfri de nye krav om øget kvalitet og faglighed. Styrket selvforvaltning forudsætter velfungerende, selvbærende og regionalt forankrede uddannelsesinstitutioner. Institutioner, der kan tilbyde fleksible og relevante løsninger afpasset de uddannelsessøgendes og virksomhedernes kompetence-

behov, og som kan sikre fagligt stærke og relevante uddannelsesmuligheder i hele landet.

En konsekvent omlægning af den måde, uddannelsesinstitutioner styres på, er en hjørnesten i regeringens uddannelsespolitik. Der skal tilvejebringes en ny og klar opgavefordeling mellem uddannelsesinstitutionerne og den centrale regulering, der stiller uddannelsesinstitutioner stærkere i det daglige arbejde og ved tilrettelæggelsen af den fremtidige kvalitetsudvikling. Styringskonceptet skal omlægges til et sammenhængende, udviklingsorienteret styringskoncept med afsæt i principper om selvevaluering og baseret på krav til institutionernes samlede kvalitetsarbejde.

Som konsekvens af den decentrale styringsform skal detaljerede regelsæt og efterfølgende kontrol af enkeltinstitutionernes regeloverholdelse afløses af et mere resultatorienteret tilsyn, der i højere grad har karakter af overordnet overvågning af resultater og analyse af institutionernes rammebetingelser til sikring af, at institutionerne har optimale betingelser for at levere høj kvalitet.

Et element i omlægningen er større gennemsigtighed og åbenhed, hvor bl.a. outputindikatorer skal tilvejebringe relevant information for institutionens interessenter - studerende, aftagere, lokale og regionale interessenter, ansatte m.fl. - og skabe basis for aktiv inddragelse af interessenters vurdering af den kvalitet og de resultater, institutionerne yder. Undervisningens kvalitet og udviklingen i det faglige niveau skal dokumenteres via prøver og eksamener, som matcher de opstillede mål, og som synliggør den enkelte studerendes udbytte af undervisningen. Der er således behov for at arbejde med udvikling af nye eksamens- og prøveformer bl.a. i de gymnasiale uddannelser og på universitetsområdet. Desuden skal det ske gennem evalueringer af uddannelserne - både selvevalueringer foretaget af den enkelte institution og tværgående evalueringer.

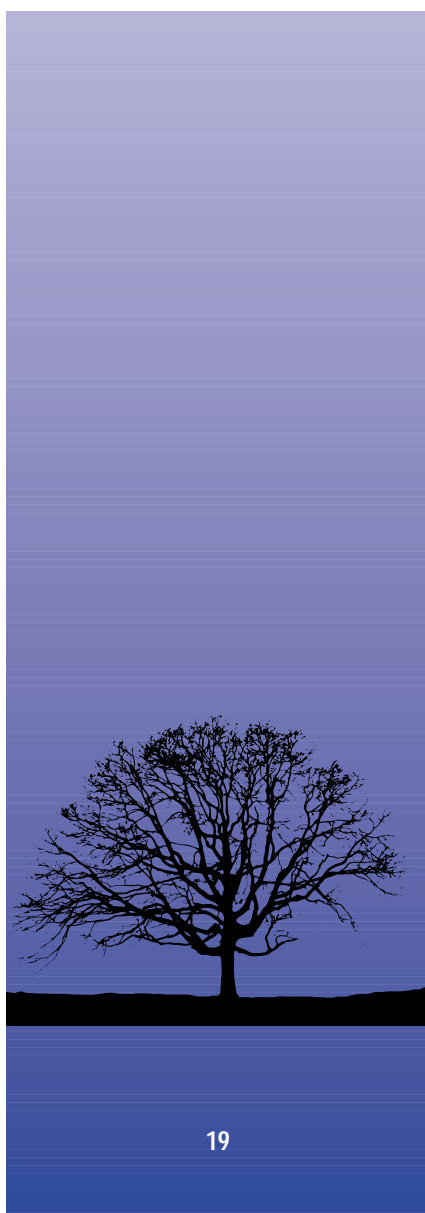
Til at løfte og sikre uddannelsesinstitutionernes kvalitetsudviklingsindsats anvendes aftaler baseret på institutionernes

frihed og ansvar for prioritering og vægtning. Aftalerne tager afsæt i formulering af indsatsområder og mål for de respektive uddannelsessektorer og for de videregående uddannelser i tilføjelse af nye indsatsområder og mål til flerårsaftalen fra 2001. Det vil kræve en særlig indsats af ledelsen, der må igangsætte og understøtte udviklingsforløb og udøve synlig ledelse - også på lønområdet.

De økonomiske rammer for initiativerne i handlingsplanen og opfølgning på denne er de på finansloven for 2002 allerede afsatte midler, herunder ministeriernes omstillingspuljer m.m. Udmøntningen af initiativerne skal i videst mulige omfang ske i form af aftaler, der tager udgangspunkt i objektive fordelingskriterier, og hvori institutionerne samtidig forpligtes til at afrapportere i forhold til en række på forhånd opstillede mål, herunder en række centrale indikatorer for kvalitet og effektivitet. På universitetsområdet vil udmøntningen ske i forbindelse med strukturelle reformer.

K A P I T E L 2

Uddannelses- politiske indsatsområder

■ DE ALMENE UDDANNELSER

■ Folkeskolen

Folkeskolen er grundlag for al efterfølgende uddannelse. Det er derfor afgørende, at den enkelte elev, som forlader folkeskolen, har fået det bedst mulige faglige fundament at bygge videre på. De seneste internationale undersøgelser har imidlertid vist, at det faglige niveau i den danske folkeskole ikke er på højde med de fleste af de lande, vi normalt sammenligner os med, på trods af at den danske folkeskole er én af verdens dyreste. Bl.a. på den baggrund har undervisningsministeren lanceret udspillet “10 skridt mod en bedre folkeskole”, som indeholder en række initiativer, der vil styrke fagligheden i folkeskolen samtidig med, at kommunerne gives større fleksibilitet til at tilrettelægge deres skolevirksomhed sådan, at ressourcerne anvendes på den mest hensigtsmæssige måde i forhold til elevernes udbytte af undervisningen.

For at understøtte initiativerne i “10 skridt mod en bedre folkeskole” vil regeringen i samarbejde med kommunerne sikre en mere målrettet og fleksibel tilrettelæggelse af kursus- og efteruddannelsestilbudene til lærerne. Dette er både en forudsætning for at højne det faglige niveau i den konkrete undervisning og for at bane vejen for indførelse af nye undervisningsformer med øget fokus på fx samordnet indskoling og holddannelse på tværs af klasser og årgange.

Regeringens høje ambitionsniveau for folkeskolen vil også stille nye og skærpede krav til skolelederens rolle. For at give skolelederne de nødvendige redskaber til at varetage denne rolle, vil regeringen etablere en diplomuddannelse i skoleledelse.

Regeringens initiativer på folkeskoleområdet skal således ses i tæt sammenhæng med og som en del af grundlaget for regeringens handlingsplan for Bedre Uddannelser.

■ De gymnasiale uddannelser

Regeringen vil tage initiativ til reformer af det almene gymnasium og hf samt - i den udstrækning det er påkrævet - af hhx og htx, så reformer og justeringer indgår i et sammenhængende perspektiv for hele uddannelsesområdet. Der sættes større fokus på de gymnasiale uddannelser som studieforberedende uddannelsesforløb. Samtidig er målet at få ligeværdige gymnasiale uddannelser, som samlet og hver for sig skal fremstå med tydelige profiler i forhold til de øvrige ungdomsuddannelser. Reformerne gennemføres i forlængelse af de seneste års forsøgs- og udviklingsarbejde.

Reformernes primære formål er at styrke uddannelsernes faglighed sådan, at de gymnasiale uddannelsers studieforberedende kompetencer forbedres, og sådan at uddannelserne får et indhold, der sikrer eleverne de kompetencer, de har brug for i efterfølgende uddannelse. Herved skabes også bedre overensstemmelse i forhold til adgangsbetingelserne til de videregående uddannelser.

Der skal fastholdes en ensartet national faglig standard i de gymnasiale uddannelser bl.a. gennem tydelige målformuleringer, et nationalt eksamenssystem og evalueringer.

Samtidig skal der være større fleksibilitet indbyrdes mellem de gymnasiale uddannelser, herunder mulighed for frit valg mellem visse af uddannelsernes valgfag samt tværgående benyttelse af lærere. Regeringen ønsker en bedre udnyttelse af samarbejdsmulighederne mellem de gymnasiale uddannelsesinstitutioner og vil satse på at fjerne barriererne herfor.

Ligeledes sigtes mod en bedre meritordning for de gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelserne, hvor tidligere gennemførte/beståede fag - eller dele heraf - skal kunne godskrives ved overgang til en ny uddannelse, så barrierer nedbrydes, og dobbeltuddannelse undgås.

De konkrete initiativer spænder fra generelle indholdsreformer til mere specifikke initiativer, der sigter mod at øge fag-

ligheden på særlige områder som dansk, fremmedsprog, naturvidenskab og matematik. I reformerne lægges der vægt på nye arbejds- og evalueringsformer. Der lægges også vægt på et ændret styringskoncept, hvor detaljeret styring af indhold og input afløses af en outputorienteret mål- og rammestyring, som giver den enkelte institution større ansvar for og friere rammer til at nå målene og dokumentere målopfølgelsen.

Reform af det almene gymnasium

Formålet med en reform af gymnasiet er at forbedre de unges reelle studiekompetence og dermed styrke grundlaget for, at flere unge gennemfører en videregående uddannelse. Gymnasiet skal give faglige og personlige udfordringer til alle elever. Der skal skabes bedre mulighed for faglig fordybelse og samspil mellem fag, og der skal lægges øget vægt på naturvidenskabelige dannelseselementer.

Det almene gymnasium har to erklærede formål: at være almindeliguddannende og studieforbereende. Uddannelsen skal knytte an til grundskolens 9. klasse. Den skal bidrage til elevernes personlige udvikling og udvikle deres interesse for og evne til aktiv medvirken i et demokratisk samfund.

Det nuværende gymnasium rekrutterer bredt - så bredt, at en del elever oplever gymnasiets faglighed som uvedkommende og alt for teoretisk i forhold til deres overvejelser om fremtidig uddannelse, mens andre elever føler, at uddannelsen ikke byder på tilstrækkelige udfordringer. Heri ligger en meget væsentlig grund til den konstaterede manglende studiemotivation og det stigende fravær.

De nuværende fagbeskrivelser er meget omfattende og detaljerede og kan opfattes som en hindring for udvikling af en ny faglighed, der giver plads til nye arbejdsformer og til større anvendelse af it.

De mange obligatoriske fag kan være med til at begrænse mulighederne for fordybelse og for at træffe de relevante

valg af fag med særlige perspektiver i forhold til videregående uddannelse.

I 1999 vedtog Folketinget Udviklingsprogrammet for fremtidens ungdomsuddannelser. Som led i udviklingsprogrammet er der igangsat et stort antal specifikke forsøgs- og udviklingsarbejder og enkelte større strukturforsøg. Erfaringerne fra disse forsøgs- og udviklingsarbejder indgår i den løbende udvikling af gymnasiet og bliver derved en del af grundlaget for en reform af gymnasiet.

Reformen skal tænkes sammen med en reform af hf og eventuelle justeringer af hhx og htx, så de gymnasiale uddannelser samlet og hver for sig fremstår med tydelige profiler. Der sigtes endvidere mod et øget samspil mellem de gymnasiale uddannelser og en styrkelse af mulighederne for, at den enkelte skole kan skabe sin egen faglige profil.

Gymnasiets målgruppe er:

- Unge, som sigter mod videregående uddannelse, og som interesserer sig for viden, perspektivering og abstraktion.
- Unge, som fortrinsvis kommer direkte fra 9. klasse.

Det almene gymnasium er kendetegnet ved et højt fagligt niveau og ved krav til eleverne om personligt engagement i og ansvarsbevidsthed over for uddannelsen. Kravene skal ses i et fremadrettet perspektiv, så eleverne opnår en reel studiekompetence rettet mod de videregående uddannelser. Som almindelig uddannelse skal der lægges vægt på, at eleverne får mulighed for at udvikle en personlig, social og kulturel identitet.

Med sigte på at opnå en styrkelse af den reelle studiekompetence skal reformen præges af følgende:

- Vægt på samspil mellem fag (faglighed frem for fag).
- Vægt på fordybelse.
- Målstyring frem for indholdsstyring.

- Progression i arbejds- og prøveformer med henblik på øget studiekompetence.
- Styrkelse af de naturvidenskabelige fag og naturvidenskabelige dannelseselementer.
- Nuværende linjedeling ophæves, og der indføres en kort fælles indledende periode før valg af endelig fagsammensætning (linjer/fagpakker).

Overordnet lægges vægt på, at den enkelte elev får flere valgmuligheder, og at valgene i højere grad målrettes mod senere uddannelse og erhverv. Dette opnås ved, at der afsættes flere timer til valgfag organiseret som "fagpakker" og til helt frie valgfag, samtidig med at der benyttes færre timer til obligatoriske fag. Med fagpakker sikrer man en højere grad af samspil mellem fagene. Overordnede temaer for fagpakkerne kan fx være: *moderne sprog; klassiske sprog; matematik og naturvidenskab; matematik og samfundsfag; naturvidenskab og filosofi; biologi, kemi og samfundsfag.*

Den enkelte skole sammensætter - inden for nærmere angivne rammer - fag og niveauer i den enkelte fagpakke. Den enkelte elev vil endvidere få mulighed for at vælge frie valgfag, fx kreative fag eller et yderligere fag på højt niveau.

Undervisningen skal tage udgangspunkt i, at eleverne kommer fra 9. klasse. Undervisningen tilrettelægges, så elevernes faglige nysgerrighed og engagement opmuntres, og eksperimenterende tilgange til stoffet skal fremmes. Der skal være flere faglige og personlige udfordringer, og arbejds- og prøveformerne skal lægge op til, at eleverne undervejs i forløbet påtager sig et stigende ansvar for deres uddannelse.

Eleverne skal præsenteres for centrale fag og disse fags karakteristiske metoder samt for problemstillinger, der kan iagttages gennem flere faglige optikker. Der lægges vægt på, at eleverne både oplever de enkelte fags styrke og kvaliteterne ved et større samspil mellem fagene.

Gymnasiet skal have en mere markant faglig profil. Frem for de mange specialiserede fag i det nuværende gymnasium

skal den enkelte elev have færre fag og mere tid til fordybelse og studielignende arbejdsformer, inklusive flere større selvstændige opgaver og projekter.

Der skal tilvejebringes en indholdsmæssig fornyelse på baggrund af *målstyring* frem for indholdsstyring. Målstyring skal give flere frihedsgrader med hensyn til at nå målene og skal derved give plads til en dynamisk faglighed.

Udviklingsprocessen fra elev til studerende skal tillægges væsentlig betydning. Der skal opstilles tydelige kriterier for målopfyldelse og udvikles evalueringsformer, som i højere grad afspejler målene med undervisningen. Der skal lægges vægt på udstrakt anvendelse af it i undervisning og ved eksamen.

Der skal generelt ske en styrkelse af de naturvidenskabelige fag. Undervisningen skal moderniseres med henblik på at fremme elevernes motivation og interesse for teknik, naturvidenskab og naturvidenskabelig tænkning. Der skal inddrages autentiske problemstillinger i uddannelsen, og samarbejdet med erhvervslivet skal styrkes.

Eleverne skal i dag vælge linje, før de har kendskab til fagenes indhold og arbejdsmetode på det gymnasiale niveau. For at sikre, at den enkelte elev opnår et bedre grundlag for at vælge endelig fagsammensætning samt et bedre grundlag for målrettet faglig fordybelse, erstattes den nuværende linjefdeling af en kort fælles indledende periode, der efterfølges af valg af nye linjer/fagpakker. Den indledende periode skal indeholde både humanistiske, samfundsvidenskabelige og naturvidenskabelige fag.

Der planlægges en konference efteråret 2002 om mål og indhold i en kommende gymnasireform med henblik på en redegørelse til Folketinget januar 2003.

Regeringen vil fremsætte lovforslag om reform af det almene gymnasium efteråret 2003 med virkning fra august 2005.

Reform af hf

Højere forberedelseksamen, hf, er en almengymnasial uddannelse, der siden begyndelsen af 1970'erne har haft et dobbelt sigte:

- En 2-årig samlet uddannelse for elever, der kommer direkte fra folkeskolens 10. klasse, og for unge, som i første omgang har valgt en anden ungdomsuddannelse og ønsker at vælge om, eller som har været ude af uddannelsessystemet et stykke tid ("second chance"-uddannelse). Den 2-årige uddannelse tilbydes fortrinsvis på gymnasieskoler.
- Enkeltfagsundervisning for voksne, der har ønske om et uddannelsesstilbud på almengymnasialt niveau. Enkeltfags-hf tilbydes på voksenuddannelsescentre (VUC).

Op gennem 90'erne blev der konstateret alvorlige problemer med hf-uddannelsen, især med det 2-årige kursus til hf.

Efter de seneste ændringer af det almene gymnasium og hf var de to uddannelser indholdsmæssigt kommet til at ligne hinanden for meget. Samtidig var der problemer med det faglige niveau på hf, begrundet dels i et lavt fagligt indgangsniveau og manglende studiemotivation hos kursisterne, dels i den kortere uddannelsestid. Der var endvidere et relativt stort frafald fra uddannelsen (ca. 25%). Disse problemer gav anledning til, at der fra skoleåret 1997/98 iværksattes et omfattende forsøgsarbejde med 2-årigt og 3-årigt hf.

Fra skoleåret 2000/2001 udvidedes forsøgene til også at omfatte enkeltfags-hf på VUC, hvor nye kursisttyper - helt unge kursister og kursister i arbejde - har medført behov for nye pædagogiske metoder og for mere fleksible tilrettelæggelsesformer.

Forsøgsrunden er nu afsluttet, og de endelige evalueringer af forsøgene er udsendt. Der foreligger hermed et godt grundlag for en reform af uddannelsen.

Formålet med en reform af 2-årigt hf er at sikre en fagligt

velfunderet 2-årig gymnasial ungdomsuddannelse, der forbedrer hf'ernes reelle studiekompetence og giver et relevant grundlag for valg af uddannelse og profession. Gennem indførelse af elevaktiverende arbejdsformer og et styrket samspil mellem fagene skal hf'erne stimuleres til at tage personligt ansvar for deres uddannelsesforløb og derved opnå kompetencer, som er mere relevante end dem, som den nuværende hf-uddannelse tilbyder.

Reformen af hf-enkeltfag for voksne skal gennem fleksible tilrettelæggelsesformer sikre en voksen kursistgruppe bedre muligheder for at kvalificere sig til såvel videre uddannelse som til bedre jobmuligheder.

En reform skal bidrage til, at hf-uddannelsen i struktur, indhold og pædagogisk tilrettelæggelse fremstår med en selvstændig profil, der klart adskiller den fra såvel de øvrige gymnasiale uddannelser (alment gymnasium, hhx og htx) som de øvrige voksenuddannelser.

Grundlæggende skal hf fortsat henvende sig til unge og voksne, som søger en almengymnasial uddannelse med sigte på videregående uddannelse. Hf skal i struktur og indhold præges af fleksibilitet, så undervisningen kan tilrettelægges i overensstemmelse med kursisternes meget forskellige forudsætninger og mål. I overensstemmelse med det typiske efterfølgende studievalg indebærer det, at der fortsat ikke skal stilles krav om tilvalgsfag på A-niveau som forudsætning for at opnå en hf-eksamen. De studerende skal imidlertid have mulighed for at vælge fag på A-niveau.

Hf bevarer den generelle studiekompetence, og afhængigt af den enkelte kursists valg af fag og niveau kan hf give adgang til optagelse på enhver videregående uddannelse. Som i dag vil der være mulighed for suppleringsfag af hf-uddannelsen gennem GSK-systemet (Gymnasiale Suppleringskurser), og der vil blive etableret påstigningsmuligheder, fx til merkantile og tekniske uddannelser på erhvervsskolerne.

Fleksibiliteten i uddannelsen er - i kombination med kravet

om en høj og styrket faglighed - bl.a. udtryk for, at der eksisterer forskellige former for og tilgange til faglighed. Som led i denne fleksibilitet skal hf's rolle som kraftcenter for faglig-pædagogisk fornyelse i de gymnasiale uddannelser genskabes og udvikles med øget vægt på en individualiseret og it-understøttet tilgang til undervisningen.

Reformen skal føre til en række kvalitetsforbedringer, der

- tilvejebringer en indholdsmæssig fornyelse på baggrund af målstyring frem for indholdsstyring med vægt på fagets kerne samt et fagligt frirum - dette muliggør lokale beslutninger om metoder og veje
- styrker fagligheden bredt - vel at mærke en ny form for faglighed, der i højere grad end hidtil betoner sammenhænge mellem fagene, fx gennem projektorganiseret undervisning
- sikrer samspillet mellem fagene ved en gennemgribende nyorganisering af hovedparten af undervisningen i "faggrupper", bestående af beslægtede fag: "kultur og samfund", "matematik og science" og "praktisk/musiske fag". I faggrupperne opereres der ikke med faste timetal pr. fag, men det overlades til det enkelte kursus at planlægge undervisningen, således at fagbekendtgørelsernes mål opfyldes
- ændrer lærer- og elevrollerne og dermed det traditionelle undervisningsbegreb, ikke mindst med vægt på værkstedsundervisning og på it som katalysator for individorienteret undervisning
- lægger forøget vægt på det praktiske og formidlingsmæssige perspektiv i fagene
- øger kursisternes engagement og stimulerer dem til at tage ansvar for og deltage aktivt i deres uddannelsesforløb gennem indførelse af moderne arbejds- og tilrettelæggelsesformer

- sikrer målopfyldelsen gennem indførelse af nye evalueringsformer, der i højere grad afspejler målene for undervisningen
- giver mulighed for, at det enkelte hf-kursus kan skabe sin egen profil af uddannelsen gennem udbud af bestemte fagpakker (fx i retning af “sprog”, “sundhed”, “miljø”, “pædagogik” og “kommunikation”), som sigter mod bestemte korte og mellemlange videregående uddannelser i både den offentlige og den private sektor.

Med en reform af *hf som enkeltfag* er hovedformålet - ikke mindst gennem en klarere adskillelse mellem enkeltfag for voksne og den samlede 2-årige uddannelse for unge - at skabe bedre betingelser for, at en meget heterogen voksen-kursistgruppe kan kvalificere sig til videre uddannelse eller styrke sine kvalifikationer med henblik på forbedrede jobmuligheder.

Der udarbejdes en særlig uddannelsesbekendtgørelse for hf-enkeltfag under hensyntagen til sammenhæng og samspil med almen voksenuddannelse (avu). De pædagogiske kvalitetsforbedringer, der lægges op til i et 2-årigt kursus, kan i fuldt omfang gælde i enkeltfags-hf i de tilfælde, hvor hf-fag tilbydes i pakker, der sigter mod bestemte videregående uddannelser. Også hvor der er tale om egentlig enkeltfagsundervisning, vil der ske en gennemgribende revision af det traditionelle undervisningsbegreb og de traditionelle fag, idet

- der sikres den højest mulige grad af fleksibilitet med mange tilrettelæggelsesformer og varierende timetal, der kan imødekomme voksne kursisters meget forskelligartede forudsætninger - og deres ønsker og behov i forhold til videre uddannelse og arbejde
- der etableres mulighed for at indføre nye fag og tilbyde undervisning i elementer af fag
- der ændres i mødepligtsbestemmelserne for at imødekomme den voksne kursists arbejds- og livssituation. Det sker i

sammenhæng med indførelse af virtuelle arbejdsformer og evalueringer og dokumentationer af det faglige udbytte undervejs.

Regeringen vil fremsætte lovforslag om reform af hf efter-året 2002 med virkning fra august 2004.

Udvikling af de erhvervsgymnasiale uddannelser - hhx og htx

Hhx og htx er gymnasiale uddannelser med et udpræget erhvervsrelateret indhold - hhx med hovedvægten på virksomheds- og samfundsøkonomisk orienterede fagområder samt på fremmedsprog, og htx med hovedvægt på teknik- og teknologifag samt naturvidenskabelige fag. De er forankret på erhvervsskolerne, og der er på 1. år delvist fælles fag med erhvervsuddannelsernes grundforløb. Erfaringerne hermed giver behov for nærmere analyse af, hvordan den faglige progression især på 1. år kan tilrettelægges med øget udbytte for eleverne.

I sammenhæng med reformerne på det almengymnasiale område sættes der fokus på uddannelsernes profil og faglighed, herunder deres erhvervsrelaterede indhold og elevernes studiekompetence. Desuden er der behov for en indsats til styrkelse af gennemførelsesprocenten.

Dette sker i perioden frem til 2004.

■ DE ERHVERVSRETTEDE UDDANNELSER

■ Erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelser

Erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelserne står over for store udfordringer. Uddannelserne udfordres fra arbejdsmarkedet, som efterspørger stadig mere fagligt velfunderet og fleksibel arbejdskraft. Uddannelserne skal imødekomme et arbejdsmarked i stadig forandring med nye produktionsformer, teknologier og måder at organisere arbejdet på.

Der er derfor behov for, at erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelserne tilpasses kravene om øget fleksibilitet og styrkelse af det faglige niveau. Uddannelsesinstitutionerne skal både kunne tilbyde fagligt stærke erhvervsuddannelser og fleksible voksen- og efteruddannelser. Uddannelsesudbudet skal være bredt, fleksibelt, gennemsigtigt og innovativt og give den enkelte en reel mulighed for livslang kompetenceudvikling. Der er behov for, at der i langt højere grad tages udgangspunkt i borgerens, virksomhedens og branchernes behov og forventninger, når uddannelserne skal tilrettelægges.

Det gennemgående princip i erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelserne skal være, at den enkelte på mange forskellige måder og med forskellig uddannelsestid kan opnå de ønskede og efterspurgte kompetencer. Systemer og regler skal ikke sætte barrierer for den enkelte eller for virksomheder i forhold til at have en arbejdsmarkedsrelevant og velkvalificeret arbejdsstyrke. Mulighederne skal være synlige og umiddelbart forståelige for den enkelte og for virksomhederne.

I *erhvervsuddannelserne* skal vekselluddannelsesprincippet vurderes og nytænkes med inddragelse af de relevante interesser. Der skal særligt blødes op på krav til uddannelseslængde og praktik. Der skal udvikles et mere differentieret uddannelsesudbud med varierede tilrettelæggelsesformer og adgangskrav. Balancen mellem praktik og skole skal revurderes - herunder skolepraktikken. Generelt skal det faglige niveau styrkes, og det skal vurderes, om nogle erhvervsuddannelser skal gøres til korte videregående uddannelser.

Praktikpladssituationen, faglighed og arbejdsmarkedsrelevans skal revurderes. Styrket vejledning skal medvirke til at mindske frafald og dobbeltuddannelse blandt andet inden for det merkantile erhvervsuddannelsesområde. Blandt de tekniske erhvervsuddannelser er det især inden for de nye eller stærkt ændrede beskæftigelsesområder, fx it-området, der skal findes løsninger på problemer med efterspørgsel på arbejdskraft og mangel på praktikpladser.

For *arbejdsmarkedsuddannelserne* skal der fokus på praksisnær kompetenceudvikling - herunder samspillet mellem virksomhedens kvalifikationsbehov og den enkeltes kompetenceudvikling. Arbejdsmarkedsuddannelserne skal have større smidighed, idet de mange uddannelsesplaner skal afløses af væsentligt færre, men til gengæld mere fleksible planer, som kan bruges i forhold til behov, der opstår lokalt.

Der skal ske en *sammentænkning af erhvervsuddannelserne og arbejdsmarkedsuddannelserne* i forhold til arbejdsmarkedets behov. Bl.a. revurderes og tydeliggøres meritmulighederne mellem uddannelserne, der skabes lettere adgang til elektronisk information om uddannelserne, og der udvikles et fælles evalueringssystem til systematiske kvalitets- og resultatmålinger.

Et forstærket europæisk samarbejde om gensidig anerkendelse inden for erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelserne er på dagsordenen under det danske EU-formandskab i 2. halvår af 2002. Herigennem vil den internationale dimension i uddannelserne og mulighederne for geografisk mobilitet blive styrket.

I det følgende præsenteres en række konkrete forslag, som tager udfordringen op og formulerer initiativer, der medvirker til en styrkelse af den samlede uddannelsesindsats på erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelsesområdet.

Fornyelse af de merkantile erhvervsuddannelser

Erhvervsuddannelserne står over for store udfordringer knyttet til rekruttering, praktikpladsproblemer og et stort frafald. Uddannelserne, der omfatter et stort og differentieret beskæftigelsesfelt med meget forskellige vilkår og udviklingstræk, har brug for differentierede løsninger, som imødekommer de enkelte branche- eller beskæftigelsesområders behov, frem for standardiserede løsninger for hele området.

Regeringen vil derfor fremsætte lovforslag om fornyelse af de merkantile erhvervsuddannelser, der konkret sikrer, at

- de merkantile uddannelser får udviklet mere fleksible grund- og hovedforløb
- der skabes uddannelsesforløb af forskellig længde og dybde, som knytter sig til forskellige jobprofiler, som giver en anerkendt erhvervskompetence på forskellige niveauer og som efterfølgende giver muligheder for påstigning på forskellige niveauer
- eleven får bedre grundlag for og adgang til videre- og efteruddannelse
- der udvikles metoder for realkompetencevurdering, så allerede erhvervede kompetencer godskrives i relation til de merkantile hovedforløbs adgangskrav og slutmål, samt ved uddannelsesskift mellem de merkantile uddannelsesspecialer og ved uddannelsesskift til og fra andre uddannelser.

Samspelet mellem korte videregående uddannelser og erhvervsuddannelserne vil indgå i arbejdet, ligesom nye løsninger til erstatning for skolepraktikken vil blive udviklet.

Der fremsættes lovforslag i foråret 2003 med ikrafttræden 2004.

Fornyelse af rammer for de tekniske erhvervsuddannelser - og ændringer i enkeltuddannelser

De vedvarende praktikpladsproblemer inden for de tekniske erhvervsuddannelser vidner om, at der til trods for stærkt øgede muligheder for fleksibilitet i Erhvervsuddannelsesreform 2000 er behov for et initiativ, der gør de tekniske erhvervsuddannelser endnu mere fleksible.

Problemerne har især vist sig inden for nye beskæftigelsesområder og områder, hvor der sker store forskydninger i

beskæftigelsen, eksempelvis det it-relaterede uddannelsesområde.

Derfor vil der blive gennemført en vurdering af praktikplads-situationen, fagligheden, arbejdsmarkedsrelevansen mv. på tværs af alle tekniske erhvervsuddannelser med henblik på at tage initiativer, herunder fremlægge lovforslag, der sikrer fleksible uddannelsesforløb af forskellig længde og dybde, og giver anerkendt erhvervskompetence med mulighed for senere opkvalificering til et højere niveau.

Der vil endvidere blive foretaget en vurdering af, hvilke institutionstyper der er bedst egnede til at gennemføre de forskellige erhvervsrettede uddannelser, fx på det landbrugsfaglige område.

Samspillet mellem korte videregående uddannelser, de erhvervsgymnasiale uddannelser (htx) og erhvervsuddannelserne vil indgå i arbejdet. Overvejelserne om nye løsninger til erstatning for skolepraktikken vil ligeledes indgå.

Fremsættelse af lovforslag og bekendtgørelsesændringer sker i 2003.

Initiativer til styrkelse af sammenhæng mellem erhvervsuddannelser og arbejdsmarkedsuddannelser

Regeringens målsætning om at øge arbejdskraftens kvalifikationer skal sikres gennem de erhvervsrettede grund-, voksen- og efteruddannelser. Uddannelserne skal imødekomme behovene fra et arbejdsmarked i stadig forandring, hvor nye og mere traditionelle produktionsformer, teknologier og måder at organisere arbejdet på eksisterer side om side.

Der er derfor behov for en sikring af et erhvervsuddannelses-system (eud) og et arbejdsmarkedsuddannelsessystem (AMU) af høj kvalitet med fagligt stærke erhvervsrettede grunduddannelser og fleksible voksen- og efteruddannelser. Uddannelsesudbudet skal være bredt, fleksibelt, gennemsigtigt og

funktionelt, så den enkelte får en reel mulighed for livslang kompetenceudvikling.

Derfor igangsættes en proces, hvor hjemmelsgrundlag og beskrivelsesformer i erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelserne harmoniseres. Det skal medvirke til, at

- udbudet af enkeltfag på erhvervsuddannelser og arbejdsmarkedsuddannelser effektiviseres
- der tildeles merit for arbejdsmarkedsuddannelse i erhvervs-/voksenerhvervsuddannelser
- der foretages systematisk evaluering og resultatmåling
- udviklingsarbejde i og på tværs af erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelser koordineres.

Der skal desuden være lettere adgang til elektronisk information om erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelser.

I 2002 fremsættes forslag til lovændring vedrørende harmonisering af hjemmelsgrundlaget, i 2003 tilpasses de administrative systemer, og i 2004 iværksættes systematisk evaluering og resultatmåling.

Videreudvikling af arbejdsmarkedsuddannelserne - praksisnær kompetenceudvikling

Der er mere end 2.000 arbejdsmarkedsuddannelser. Hver enkelt er beskrevet i en centralt godkendt uddannelsesplan, som angiver uddannelsens mål og rammer. Alle uddannelser - uanset forventet aktivitetsniveau - gennemløber den samme udviklings- og godkendelsesproces. Processen, fra uddannelsesbehovet opstår, til uddannelsesplanen er godkendt, er langvarig og ressourcekrævende. Hver enkelt uddannelse er vurderet i forhold til, hvilke uddannelsessteder der skal kunne udbyde den. Det er uoverskueligt for brugerne, hvor de skal henvende sig, og administrativt tungt for uddannelsesstederne, som evt. må låne udbudsgodkendelser af hinan-

den. Det medfører et uflexibelt og uoverskueligt system, som ikke i tilstrækkelig grad muliggør opfyldelsen af brugernes konkrete lokale og regionale behov på kortest mulig tid.

Derfor skal der udvikles et nyt AMU-koncept, som er mere målrettet, fleksibelt, overskueligt og dynamisk, og som kan sikre, at

- uddannelsesstederne får et større lokalt/regionalt råderum, så væsentlige dele af beslutningskompetencen kommer tæt på brugerne
- de godt 2.000 uddannelsesplaner erstattes af langt færre brugervenlige, brede og fremadrettede beskrivelser af kompetenceområder, inden for hvilke der sker en dynamisk udvikling af landsdækkende uddannelsesmål i takt med udviklingen på arbejdsmarkedet
- brugerne og uddannelsesstederne fleksibelt kan sammensætte AMU-kurser af hele viften af uddannelsesmål, således at der kan bygges bro mellem den læring, der finder sted på kurserne, og den formelle og uformelle læring i jobbene
- uddannelsesstederne kan afholde AMU-kurserne fleksibelt i forhold til brugernes behov, fx på virksomhederne og som fjernundervisning, og kan afkorte kursustiden i forhold til den enkeltes forudsætninger
- brugerne kan få vurderet deres realkompetencer og få dem godskrevet i forhold til det enkelte kursus eller til brug for en kompetenceudviklingsplan
- bedømmelsestyper og kvalitetssikringsredskaber er egnede til at vurdere kursisterne og kurserne og dermed synliggøre uddannelsesstedernes output
- godkendelsesprocedurerne for de enkelte uddannelser forenkles.

- godkendelse af uddannelsessteder til kompetencebeskrivelser gives på en måde, som fremmer faglighed, økonomisk bæredygtighed og overskuelighed, herunder set i sammenhæng med godkendelser til erhvervsrettet grunduddannelse
- et effektivt samspil mellem AMU og eud-enkeltfag m.fl. med henblik på uddannelsesmæssig synergieffekt og optimal ressourceudnyttelse.

I efteråret 2002 fremsættes lovforslag om en ny lov om erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse. Lovforslaget er 3. fase af regeringens indsats med at sammentænke og styrke uddannelsestilbudene inden for erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelserne. De to første faser vedrørende økonomistyring og institutionsstruktur er vedtaget i foråret 2002 ved Lov om ArbejdsmarkedsUddannelsesFinansiering og Lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse.

Forstærket europæisk samarbejde om gensidig anerkendelse inden for erhvervsuddannelserne og arbejdsmarkedsuddannelserne

Det Europæiske Råd har opfordret til, at man på erhvervsuddannelsesområdet gennemfører foranstaltninger om gensidig anerkendelse af erhvervs kvalifikationer og kompetencer i forhold til beskæftigelse og deltagelse i uddannelse på tværs af landegrænser svarende til området for videregående uddannelser (Bologna-processen).

Baggrunden er den stigende betydning, erhvervsuddannelserne har i forhold til øget beskæftigelse, mobilitet m.v. Inspireret af Bologna-processen inden for de videregående uddannelser har Kommissionen taget initiativ til et forstærket europæisk samarbejde om gensidig anerkendelse af erhvervs kvalifikationer og kompetencer. Derfor har regeringen besluttet, at erhvervsuddannelsesområdet skal opprioriteres under det kommende danske EU-formandskab.

Konkret medfører det, at regeringen vil arbejde for vedtagelse

af en resolution om et forstærket samarbejde mellem europæiske lande på erhvervsuddannelsesområdet. Resolutionen skal bidrage til at nedbryde hindringer for mobilitet og sikre anerkendelse af kvalifikationer i forhold til beskæftigelse og deltagelse i uddannelse på tværs af landegrænser.

På nationalt plan skal initiativet bidrage til opfyldelse af målsætningerne om en forøgelse af arbejdsstyrken, herunder udenlandske borgeres adgang til arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet.

På europæisk niveau skal initiativet bidrage til øget mobilitet, gennemsigtighed og udvikling af et tættere samarbejde om kvalitetsudvikling inden for uddannelsesområdet samt understøtte prioriterede målsætninger i EU-regi bl.a. i forhold til beskæftigelsesområdet samt mål i forhold til udvikling af uddannelsessystemerne.

Studierettet påbygning i erhvervsuddannelserne

Regeringen ønsker, at alle unge i uddannelse møder udfordringer, der modsvarer deres kompetencer. Det gælder også teoretisk stærke elever i erhvervsuddannelserne.

Derfor skal der skabes lovmæssige rammer for, at eud-elever kan erhverve en generel studiekompetence i tillæg til deres erhvervskompetence. Studiekompetencen skal erhverves gennem et uddannelsesforløb, som er tilpasset, og som nyttiggør de relevante dele af erhvervsuddannelsen, herunder såvel skoleophold som praktik.

Elevernes erhvervskompetence opnås i et forløb, som omfatter den almindelige erhvervsuddannelse, men det forudsætter, at eleven vælger at gennemføre en række af erhvervsuddannelsens grundfag og valgfag på gymnasialt niveau. Endvidere kan det forudsættes, at praktikken tilrettelægges, så målene for praktikuddannelsen nås i en afkortet praktiktid. Ved at bygge på synergien mellem det samlede forløbs erhvervs- og studiekompetencegivende elementer skal den

samlede uddannelsestid kunne holdes inden for en ramme på ca. 5 år. Tilrettelæggelsen af erhvervsuddannelse med påbygning vil forudsætte en mere fleksibel meritordning, således at forskellige fag eller forløb i et vist omfang kan erstatte hinanden og vil forudsætte mulighed for fjernundervisning især i elevernes praktikperioder.

I efteråret 2002 fremsættes lovforslag.

Produktionsskoletilrettelagt erhvervsgrunduddannelse (egu)

Et antal produktionsskoleelever opnår ikke tilstrækkelige forudsætninger for at fortsætte i en ordinær uddannelse eller i beskæftigelse. Det kan en fleksibel egu bidrage til at opfylde med uddannelsens stærke vejledningselement og med de meget vide muligheder for at nå erhvervskompetence inden for alle beskæftigelsesområder, fx som landbrugsmedhjælper, rengøringsassistent eller social- og sundhedsmedhjælper. Produktionsskolernes nære faglige og pædagogiske miljø skønnes at være et hensigtsmæssigt udgangspunkt for at tilrettelægge og gennemføre egu. Skolerne har bl.a. en god kontakt til det lokale erhvervsliv, og de har derfor muligheder for at finde praktiksteder til egu-eleverne. Gennem et indgående kendskab til den enkelte egu-elev kan skolerne desuden følge eleverne videre i egu-forløbet, der som hovedregel vil foregå uden for produktionsskolen (hos praktikværter og andre uddannelsessteder, fx tekniske skoler). Egu tilrettelægges i dag af kommunerne. For særlige målgrupper står erhvervsskolerne for tilrettelæggelsen. Ca. halvdelen af kommunerne, primært bykommuner, anvender egu.

Der er således en geografisk skævdeling. Da produktionsskolerne hovedsagelig er lokaliseret i mindre og små kommuner, vil den kommunale indsats kunne kompletteres med en produktionsskoletilrettelagt egu. Den tætte kontakt mellem kommunerne og produktionsskolerne vil kunne sikre en koordineret indsats. Det er således målsætningen, at egu overalt i landet udvikles til at blive et tilbud til målgruppen af bogligt svage eller uafklarede elever.

Produktionsskolerne skal gives samme mulighed for at tilrettelægge egu som erhvervsskolerne, dog for den ofte bogligt meget svage gruppe af unge, som ikke har forudsætninger for at kunne indgå i en af de ordinære ungdomsuddannelser.

Der fremsættes lovforslag efteråret 2002.

■ Videregående uddannelser

Det danske samfund lever i høj grad af viden. Derfor er et uddannelsessystem af høj kvalitet og med et højt fagligt niveau målt med international målestok en grundlæggende forudsætning for at sikre vækst og velfærd både for den enkelte og for det danske samfund. I den globale økonomi er produktion og anvendelse af ny viden nøglen til øget vækst, øget beskæftigelse og større velfærd. Derfor er forskning og uddannelse i dag centrale konkurrenceparametre med afgørende betydning for Danmarks konkurrenceevne.

Den stadige forandring af arbejdsmarkedets behov *nødvendiggør en løbende udvikling af forskningen og uddannelserne*, så de modsvarer såvel erhvervslivets som borgernes behov for kompetenceudvikling og ændrede krav til faglighed. En aftagende arbejdsstyrke medfører et stigende behov for at borgerne kan gennemføre uddannelsesforløb uden unødvendig tidsspilde og samtidig sikre tilgangen af færdiguddannede til arbejdsmarkedet så hurtigt så muligt. Der skal bl.a. i forbindelse med gymnasiereformen sikres en bedre reel sammenhæng mellem ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser. De studerendes faglige forudsætninger inden for en række centrale fag skal være i orden - studiekompetencen bør sikres i ungdomsuddannelserne, og vejledningen må styrkes.

Det skal på baggrund af analyser, kortlægninger og drøftelser med arbejdsmarkedets parter vurderes, hvor jobfunktionerne og arbejdsmarkedets behov kræver uddannelser, der bygger på professionsorientering, forskningstilknytning, samt hvor der specifikt er behov for forskningsbaserede

bachelor- og kandidatuddannelser samt ph.d.-uddannelser. Det er i den forbindelse centralt at fastlægge, hvorvidt uddannelsesinstitutionerne har forsknings- og undervisningskompetencer på et niveau, der er tilstrækkeligt til at indgå i strategiske alliancer og netværk mellem institutioner. Regeringen vil overveje sammensætning og udbud af uddannelser inden for hhv. de korte, mellemlange og lange videregående uddannelser.

De faglige krav til *indholdet i forskningstilknyningsaftaler* mellem universiteter og institutioner med mellemlange videregående uddannelser skal præciseres med henblik på, at nationale og internationale forskningsresultater nyttiggøres både i mellemlange videregående uddannelser og i diplomuddannelser. Der skal udarbejdes eksterne evalueringer af det faglige kvalitetsløft, der sker gennem forskningstilknyningsaftaler.

Loven om de mellemlange videregående uddannelser, vedtaget af Folketinget i sommeren 2000, har skabt grundlag for sikring af de studerendes teoretiske og praktiske kvalifikationer på et højt fagligt niveau. Uddannelserne har med loven opnået et professionsbachelorniveau - og titel - på niveau med universitetets bacheloruddannelser, men som samtidig adskiller sig fra disse ved større grad af erhvervs- og praksisorientering. En professionsbacheloruddannelse giver således mulighed for umiddelbar erhvervsfunktion eller direkte merit ved videreuddannelse gennem diplom- og masteruddannelser.

Der skal ske *en reform af universitetsuddannelserne* på flere områder. Det overordnede sigte med uddannelsesreformen er at skabe et samlet udbud af universitetsuddannelser, hvor både den faglige kvalitet og den samfundsmæssige relevans er i højsædet. Formålet er at mindske frafaldet og sikre, at endnu flere med en universitetsuddannelse kommer hurtigere ud på arbejdsmarkedet. Bachelor- og kandidatuddannelsernes indhold og anvendelighed skal styrkes med bl.a. det formål at kunne opfylde både private og offentlige virk-

somheders fremtidige behov for arbejdskraft med en forskningsbaseret uddannelse.

Bachelor- og kandidatuddannelsernes indhold skal nytænkes, rekrutteringsgrundlaget til forskeruddannelsen skal styrkes, koblingen mellem undervisning og forskning skal undersøges, og adgangskravene til bacheloruddannelserne skal revurderes.

Den enkelte bachelor- og kandidatuddannelse skal have en klar faglig sammenhæng og en samfundsmæssig relevant kompetenceprofil. Der sættes større fokus på bacheloruddannelsen og kandidatuddannelsen som selvstændige uddannelser. Bacheloruddannelsen giver mulighed for at gå i erhverv eller at gå videre til flere forskellige kandidatuddannelser. Kandidatuddannelserne bygger videre på relevante bacheloruddannelser. Den faglige kvalitet og relevansen i bachelor- og kandidatuddannelser kan øges ved et tættere samarbejde med sektorforskningsinstitutioner. Deres kompetencer kan anvendes i højere grad på universiteternes uddannelser.

Strategiske alliancer og forskellige former for samarbejde mellem universiteterne indbyrdes og mellem universiteterne og sektorforskningsinstitutioner kan generelt være et af de centrale virkemidler til at øge den faglige kvalitet.

Bedre forskeruddannelser kræver, at bredden og volumen i gruppen af færdige kandidater øges, så et tilstrækkeligt rekrutteringsgrundlag sikres. Det er centralt, hvis et fald i forskeruddannelsens kvalitet og faglige niveau skal undgås.

Med udgangspunkt i danske og udenlandske erfaringer skal det undersøges, hvordan sammenhængen mellem det internationale kvalitetsniveau af forskningen og uddannelsernes faglige niveau kan dokumenteres. På den baggrund skal der søges udviklet et koncept, der kobler forskning og undervisning bedre sammen og sikrer, at det forskningsfaglige indhold i de enkelte uddannelser løbende afspejler de nyeste forskningsresultater på området.

Ved optagelse af studerende med en professionsbacheloruddannelse til universiteternes kandidatoverbygningsuddannelser skal der sikres balance mellem hensynet til øget merit/fleksibilitet og hensynet til det faglige niveau og den samfundsmæssige relevans. Denne balance skal sikres uden at skabe unødige hindringer eller begrænsninger for de studerende. Kortlægningen af praksis på universiteternes kandidatuddannelser ved optag og tildeling af merit til blandt andet personer med en mellemlang videregående uddannelse vil være nyttig i den henseende.

Brugere og aftagere af Videreuddannelsessystemet for Voksne ønsker et fleksibelt system, hvor uddannelsesmulighederne til videregående voksenuddannelser, diplomuddannelser og masteruddannelser (der er på niveau med hhv. korte, mellemlange og lange videregående uddannelser) kan tilpasses såvel den enkeltes behov som skiftende behov på arbejdsmarkedet. Uddannelserne er rettet mod voksne med erhvervs erfaring.

For at blive optaget på videregående voksenuddannelser, diplom- eller masteruddannelser under Videreuddannelsessystemet for Voksne kræves der i dag mindst 2 års erhvervs erfaring. Tolkningen heraf skal imidlertid revurderes og gøres mere fleksibel, så ikke kun antal år på arbejdsmarkedet, men i lige så høj grad den realkompetence, man har opnået, medregnes. Det vil kunne betyde en afkortning af den krævede periode, hvis en konkret afklaring og vurdering af ansøgenes reelle kompetencer indgår ved optagelsen. Der er i den sammenhæng konstateret problemer for visse grupper af personer og uddannelser, herunder fx uddannelserne på IT-højskolerne.

I det følgende præsenteres en række forslag, som konkret tager udfordringen op, og som indeholder initiativer, som kan medvirke til at styrke den samlede uddannelsesindsats på området for videregående uddannelser og efteruddannelsesområdet.

Korte og mellemlange videregående uddannelser

De korte og mellemlange videregående uddannelser skal videreudvikles med udgangspunkt i aftagernes behov. Nye tværfaglige uddannelseskombinationer vil bl.a. kunne understøtte en øget anvendelsesorientering i uddannelserne.

I de korte videregående uddannelser skal der ske en fortsat styrkelse af fagligheden og fornyelse af uddannelserne samt sikring af samspil med erhvervslivet - bl.a. som opfølgning på reformen, hvor de nye uddannelser blev udbudt første gang i 2000. På baggrund af de hidtidige erfaringer hermed skal der udvikles mere systematiske metoder og procedurer til løbende sikring af kvaliteten. Der skal især sættes ind på tre områder:

- En tæt dialog mellem erhvervslivet, institutionerne og ministeriet om arbejdsmarkedets behov og uddannelsernes rolle som grundlag for en løbende faglig udvikling.
- Ajourføring af lærernes kompetenceprofil, fx gennem jobbytte samt efter- og videreuddannelse.
- Systematisk overvågning af uddannelsernes relevans. Dels gennem klare og målbare standarder for faglighed og kvalitet - understøttet af indsatsområderne i flerårsaftalen for de videregående uddannelser (herunder dokumenteret via institutionernes afrapporteringer). Dels gennem krav om systematisk evaluering af fagligheden og kvaliteten ved anvendelse af forskellige eksterne og interne evalueringsmetoder (herunder selvevaluering).

Desuden skal samspillet med erhvervsuddannelserne analyseres - herunder i hvilket omfang de unge fortsætter på en kort videregående uddannelse efter en gennemført erhvervsuddannelse.

Med reformen af de mellemlange videregående uddannelser i 2000 indførtes professionsbachelortitlen. Professions-

bacheloruddannelsen er på niveau med universiteternes bacheloruddannelser, men adskiller sig fra disse ved at indeholde både teori og praktik. Uddannelsen giver mulighed for umiddelbar erhvervsfunktion - ligesom den kan give direkte merit for videreuddannelse gennem diplom-, master- og kandidatuddannelser.

De mellemlange videregående uddannelser skal inden udgangen af 2003 have gennemgået justeringer, faglige opgraderinger eller reformer med henblik på opnåelse af professionsbachelor-niveauet - således som det er sket for sundhedsuddannelserne, ernæringsuddannelserne og senest for socialrådgiveruddannelsen. I processen fokuseres på:

- Mulighederne for forskningstilknytning for centre for videregående uddannelser og andre institutioner for mellemlange videregående uddannelser, der udbyder professionsbacheloruddannelser. Arbejdet vil bl.a. bygge på de erfaringer, der høstes fra flerårsaftalens indsatsområde om viden- og udviklingsfunktioner.
- Om de eksisterende kvalitetssikringsmekanismer (eksamen, censorordninger og løbende evalueringer) er tilstrækkelige, eller om der er behov for nye redskaber og procedurer.

Hvor korte videregående uddannelser er for korte, skal der igangsættes en dialog med aftagere og udbydere af mellemlange videregående uddannelser med henblik på vurdering af behovet for udvikling af mellemlange videregående uddannelser rettet især mod den private sektor. Universiteterne og aftagere af universiteternes nyuddannede inddrages i denne dialog. En kortlægning skal afklare, hvilke konkrete nye uddannelser der er behov for, dels inden for de ordinære uddannelser, dels inden for videregående voksenuddannelser samt diplom- og masteruddannelserne. De nye uddannelser skal udnytte de styrkepositioner, der er på det private arbejdsmarked særligt inden for områder relateret til MEDICO/sundhed, informations- og kommunikationsteknologi, bioteknologi, fødevarer m.m. Uddannelserne skal imødekom-

me erhvervslivets behov i forhold til hele tiden at kunne leve op til udfordringer om løbende innovation og produktudvikling.

I 2002 og 2003 foretages opfølgning af reformerne af de korte og de mellemlange videregående uddannelser med udvikling af nye uddannelser og justeringer og faglig opgradering af visse eksisterende mellemlange videregående uddannelser.

Udvikling af fleksible uddannelses- tilbud inden for rammerne af Videreuddannelses- systemet for Voksne

Med arbejdsmarkedets hastigt skiftende krav og efterspørgsel efter relevant arbejdskraft er det væsentligt, at der tilbydes uddannelser, der kan give et kompetenceløft samt sikre muligheden for fortsat videreuddannelse for voksne i arbejde.

De første videregående voksenuddannelser er etableret. Uddannelserne vil alle blive placeret i de nyetablerede erhvervsakademisamarbejder, så der sikres en geografisk spredning af uddannelses tilbudene tæt på borgerne og med et regionalt tilsnit, der samtidigt kan dække efter- og videreuddannelsesbehovet for virksomhederne.

Til sikring af, at brugernes - herunder erhvervslivets - behov tilgodeses, skal der opstilles systematiske metoder og procedurer til løbende dokumentation af, at målene for kvalitetsudvikling og styrkelse af fagligheden nås.

Diplomuddannelserne retter sig mod voksne med erhvervs-erfaring. Behovet for nye diplomuddannelser afdækkes under hensyntagen til eksisterende uddannelser, på baggrund af udviklingen i arbejdsmarkedets behov og efterspørgslen fra den enkelte bruger.

Såvel videregående voksenuddannelser som diplomuddannelser skal opbygges som moduler. Og behovet for nye vok-

senuddannelser afdækkes under hensyntagen til eksisterende uddannelser.

I 2002 og 2003 udvikles og udbydes nye uddannelser.

■ **Universitetsuddannelser**

Offentlige og private virksomheder, forskningen og uddannelsessystemet, herunder gymnasieskolen, er afhængige af universiteternes kandidater og forskere med uddannelser på højeste videnskabelige niveau.

Vidensamfundets internationale konkurrence stiller dansk forskning og uddannelse over for nye udfordringer. Produktion og anvendelse af ny viden er nøglen til øget vækst, øget beskæftigelse og større velfærd. Derfor er forskning og uddannelse i dag centrale konkurrenceparametre. Endvidere vil der i de kommende år være behov for at ansætte mange nye kandidater til gymnasieskolen, blandt andet som følge af det forestående generationsskifte.

Det stiller nye og skærpede krav til universiteternes uddannelser. Fagligt indhold, kvalitet og relevans skal styrkes. Vekselvirkningen mellem forskning og undervisning og sammenhængen mellem bachelor- og kandidatuddannelserne og forskeruddannelsen skal sættes i fokus. Det kræver en flerstrengt indsats over for universiteternes uddannelser.

Styrkelse af universiteternes uddannelser

Reformen af universiteternes uddannelser samler flere initiativer under samme overskrift. Det drejer sig om a) en indholdsreform af universiteternes bachelor- og kandidatuddannelser, b) bedre forskeruddannelse, c) en undersøgelse af koblingen mellem forskning og undervisning, d) en revurdering af bacheloruddannelsernes specifikke adgangskrav inden for bestemte fag og e) et samarbejde om faglige kompetencer til undervisning i gymnasieskolen.

Indholdsreformen

Bachelor- og kandidatuddannelsernes indhold og relevans skal være mere tydelig for studerende, undervisere og aftagere.

Nytænkningen af indholdet af bachelor- og kandidatuddannelserne skal bidrage til

- at sikre, at både bacheloruddannelsen og kandidatuddannelsen får deres egen faglige identitet og kompetenceprofil, herunder sikring af reel faglig progression fra bachelor til kandidat, hvorved faglighed og kvalitet styrkes i begge uddannelser
- at det fastlægges, hvad der er/skal være et bachelorniveau, og hvad der er/skal være et kandidatniveau. Denne niveauindplacering er blevet yderligere aktualiseret i lyset af Bologna-deklarationen og indførelse af niveauerne i det nye Videreuddannelsessystem for Voksne, hvor især diplom- og masterniveauerne er relevante
- at sætte større fokus på bacheloruddannelsen som en selvstændig uddannelse, der kan give mulighed for at gå i erhverv eller at gå videre til en kandidatuddannelse
- at sætte større fokus på kandidatuddannelsen som en selvstændig uddannelse, der bygger videre på relevante bacheloruddannelser, og som sammen med disse kan målrettes mod forskellige jobfunktioner
- at selvstændige bachelor- og kandidatuddannelser, herunder fastlæggelse af disses niveauer, sikrer øget fleksibilitet, herunder bedre muligheder for merit/ækvivalens ved skift til samme eller beslægtede uddannelser ved anden institution.

Det er således afgørende, at der skabes større klarhed for de studerende. De skal opleve, at studierne forskellige elementer hænger sammen som en helhed, samtidig med at det

skal fremstå klart, hvilke præcise erhvervskompetencer studierne giver for dem. De skal også opleve, at kandidatuddannelsen er på et højere niveau end bacheloruddannelsen.

Bedre forskeruddannelse

Universiteternes kandidater skal primært finde arbejde efter endt uddannelse, da ansættelse af kandidaterne er en effektiv kilde til videnformidling til offentlige og private virksomheder. Det private erhvervsliv og den offentlige forskning har imidlertid i stigende grad også brug for medarbejdere med en forskeruddannelse i form af en ph.d.-uddannelse. En af forudsætningerne for et højt kvalitetsniveau i den danske forskeruddannelse er en tilstrækkelig stærk "fødekæde" fra kandidatniveauet. På flere områder fortsætter ca. 25 pct. af en kandidatårgang som ph.d.'ere. Dermed er "smertegrænsen" nået, idet kvaliteten i forskeruddannelsen falder, hvis overgangsfrekvensen overstiger denne andel.

Et af formålene med at styrke det faglige indhold og mindske frafaldet fra bachelor- og kandidatuddannelserne er at sikre fødekæden til forskeruddannelserne. Videnskabsministeriet har i 2. kvartal 2002 yderligere iværksat en undersøgelse af "næsten-kandidaters" opfattelse af ph.d.-uddannelsen. Hensigten er blandt andet at afdække årsagerne til, at kvalificerede kandidater fravælger ph.d.-uddannelsen. Undersøgelsen skal endvidere bidrage til det fortsatte arbejde med at gøre ph.d.-uddannelsen endnu mere attraktiv.

Den forskningsbaserede undervisning

Det centrale i universiteternes uddannelser er undervisningens forankring i forskningen, der blandt andet skal sikre det højeste videnskabelige niveau og den løbende fornyelse af undervisningens teoretiske og metodiske indhold.

Det skal derfor undersøges, hvordan der kan udvikles et nyt koncept for en integreret evaluering af uddannelse og forskning. Hensigten med at igangsætte en sådan proces vil være at dokumentere en sammenhæng mellem det internationale

kvalitetsniveau i forskningen på de enkelte fagområder og det faglige niveau i undervisningen på udvalgte uddannelser.

Bacheloruddannelsernes adgangskrav

De fleste akademiske bacheloruddannelser stiller specifikke faglige krav til ansøgere om bestemte fag på et vist niveau, A-, B- eller C-niveau (hvor A er det højeste niveau). Det skal overvejes, om disse fag som et minimum skal være beståede, for at ansøgerne opfylder adgangskravet.

Hvis man i dag har disse fag i en samlet eksamen, der er bestået, så er det specifikke adgangskrav opfyldt uanset karakteren i det pågældende fag. Har man ikke bestået fx matematik, men samlet bestået studentereksamen, opfylder man således stadigvæk adgangskravet om matematik.

De studerendes studiemæssige forudsætninger har stor betydning for det faglige udbytte, studieskift og frafald på især bacheloruddannelsens første år.

Et bedre indgangsniveau til bacheloruddannelserne har derfor til formål at sikre en bedre reel faglig sammenhæng mellem ungdomsuddannelserne og universitetsuddannelserne. De fleste universitetsuddannelser har, som supplement til kravet om en adgangsgivende eksamen, fag- og niveauspecifikke adgangskrav. På en række uddannelser er der således fastsat krav om, at man skal have visse gymnasiale fag, fx matematik eller engelsk, på et bestemt niveau.

Disse krav er fastsat efter en vurdering af, hvad der er nødvendigt for at kunne gennemføre uddannelsen. Kravene fastsættes centralt, men uddannelsesinstitutionerne kan fastsætte karakterkrav, dvs. enten krav til gennemsnit eller karakterer på særligt krævede fag.

Regeringen overvejer, hvorvidt hensynet til, at de studerende har tilstrækkelige faglige forudsætninger, berettiger et krav om, at ansøgeren har bestået det fag, der er omfattet af det specifikke adgangskrav. Man bør som minimum over-

veje at kræve, at gennemsnittet i flere fag omfattet af adgangskrav skal være mindst 6,0 for at opfylde de specifikke adgangskrav.

Faglig kompetence til undervisning i gymnasieskolen

Flere studerende gennemfører tværfaglige universitetsuddannelser, som fx nanoteknologi (fysik, kemi, biologi, teknik) og bioinformatik (datalogi, statistik, matematik, molekylærbiologi) frem for de mere traditionelle 2-fags-uddannelser.

Det må undersøges, hvordan spørgsmålet om disse kandidaters faglige kompetence til undervisning i gymnasieskolen skal håndteres. Dette skal også ses i lyset af den truende mangel på gymnasielærere inden for naturvidenskab.

Optagelse af personer med en professionsbacheloruddannelse på universiteternes kandidatuddannelser

Ved optagelse af personer med en professionsbacheloruddannelse/mellemlang videregående uddannelse på universiteternes kandidatuddannelser skal der sikres en balance mellem på den ene side hensynet til øget merit og fleksibilitet og på den anden side hensynet til det faglige niveau.

Målsætningen for optagelse af personer med en professionsbacheloruddannelse/mellemlang videregående uddannelse på fagligt relevante kandidatuddannelser er derfor, at personer med en professionsbacheloruddannelse skal have direkte adgang, dvs. uden krav om faglig supplerings, medens der for personer med en mellemlang videregående uddannelse fra før vedtagelsen af loven om de mellemlange videregående uddannelser kan kræves op til ½ års faglig supplerings.

Undervisningsministeriet og universiteterne indgik i 2001 en aftale om registrering af praksis for tildeling af merit ved optaget på kandidatuddannelsen. I forbindelse med ressortdelingen varetages denne aftale nu af Ministeriet for Viden-

skab, Teknologi og Udvikling. Som en del af aftalen registreres meritpraksis for så vidt angår ansøgere med en mellemlang videregående uddannelse. Proceduren blev for universiteternes vedkommende igangsat fra vinteroptaget 2001/02.

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling vil supplere denne aftale med en anmodning til universiteterne om at opsamle erfaringer om, hvordan personer med en mellemlang videregående uddannelse klarer sig på kandidatuddannelsen, herunder med hensyn til gennemførelsestid og frafaldsprocenter, i forhold til personer med en forskningsbaseret bacheloruddannelse fra et universitet. Resultatet af erfaringsopsamlingen vil efterfølgende kunne anvendes i det udviklingsarbejde, der foregår i Centre for Videregående Uddannelse.

■ Kunstneriske uddannelser

Øget erhvervsorientering

Hvis det vækstpotentiale i kulturerhvervene, der bl.a. beskrives i den kultur- og erhvervspolitiske redegørelse "Danmarks Kreative Potentiale", skal realiseres, skal de erhvervsorienterede elementer i uddannelserne styrkes, og samspillet mellem erhvervene og uddannelsesinstitutionerne intensiveres.

Forbedrede muligheder for merit og fleksibilitet i de kunstneriske uddannelser skal gøre det lettere at kombinere de kunstneriske uddannelser med mere erhvervsorienterede elementer fra andre videregående uddannelser. På de uddannelser, hvor det er relevant, indføres der praktikordninger, og mulighederne for oprettelse af rådgivende erhvervspaneler undersøges.

Handlingsplanens initiativer vil indgå i den flerårsaftale for Kulturministeriets uddannelser, som kulturministeren ønsker at indgå. Initiativerne vil være udgangspunktet for de efterfølgende resultatkontrakter, der indgås mellem Kulturministeriet og uddannelsesinstitutionerne på området.

Arbejdet igangsættes i 2002.

Indførelse af 3+2 struktur

I overensstemmelse med Bologna-deklarationen skal de kunstneriske uddannelser fremover, hvor det er muligt, organiseres efter en 3+2 struktur, der svarer til strukturen på de øvrige videregående uddannelser. Hensigten er at sikre et mere fleksibelt, gennemsigtigt og sammenhængende uddannelsessystem med øget valgfrihed for den enkelte studerende, bedre sammenhæng mellem uddannelserne og bedre muligheder for tilpasning i forhold til efterspørgslen på arbejdsmarkedet.

Hvor det er muligt, opbygges de kunstneriske uddannelser med bachelor- og kandidatforløb. Arbejdet med udviklingen af de kunstneriske uddannelser vil løbende blive tilrettelagt sådan, at uddannelserne i videst muligt omfang korresponderer med de øvrige videregående uddannelser. Udviklingen af fælles uddannelsesforløb for studerende ved Kulturministeriets og andre ministeriers videregående uddannelser iværksættes.

Styrket forskning i design

Designområdet rummer bl.a. i følge den kultur- og erhvervspolitiske redegørelse "Danmarks Kreative Potentiale", et særligt stort vækstpotentiale. Hvis dette potentiale skal realiseres, er det afgørende, at den danske designforskning styrkes. Forskningsbaseret designuddannelse er en forudsætning for at sikre en 3+2 struktur og fuld merit og fleksibilitet for designuddannelserne, så de følger den internationale udvikling og erhvervslivets behov.

Forskningsindsatsen inden for design skal styrkes og koordineres. Kulturministeriet afsætter flere midler til designforskning, og samarbejdet mellem design- og arkitektuskolerne om designforskning skal udbygges. Målsætningen er, at det i løbet af de kommende år bliver muligt at udbyde forskningsbaseret designuddannelse i Danmark.

Geografisk spredning og mere specialiserede faglige miljøer

I en tid med hastig faglig udvikling repræsenterer den geografiske spredning af de kunstneriske uddannelsesinstitutioner en risiko for, at de faglige miljøer bliver så små, at det kommer til at hæmme det faglige niveau i uddannelserne. For at fastholde et højt fagligt niveau og et frugtbart studiemiljø øges arbejdsdelingen mellem institutionerne, således at man sikrer større og mere specialiserede faglige miljøer. Herved kan man både løfte uddannelsernes faglige niveau og fastholde institutionernes geografiske spredning samtidig med, at man sikrer, at der i videst mulig omfang er overensstemmelse mellem udbud og efterspørgsel på området.

Fagfordelingen mellem institutionerne revideres og justeres med henblik på at sikre et højt fagligt niveau i de enkelte uddannelsesmiljøer og dimensionering i overensstemmelse med arbejdsmarkedets behov.

Styrket it-niveau

Kulturministeriets uddannelser retter sig i vid udstrækning mod informations- og mediesamfundets erhverv. For at sikre et højt fagligt niveau i disse uddannelser og en umiddelbar praksistilknytning for de færdiguddannede er det en afgørende forudsætning, at uddannelserne har it-kompetencer og produktionsudstyr, der er tidssvarende i forhold til de erhverv, som de færdiguddannede efterfølgende skal søge beskæftigelse i.

Der afsættes midler til investeringer i tidssvarende it-kompetencer og produktionsudstyr for Kulturministeriets uddannelser.

Styrket efter- og videreuddannelse

For at sikre, at livslang læring også er tilgængelig inden for Kulturministeriets uddannelser, bør der etableres muligheder for efter- og videreuddannelse inden for de kunstneriske

uddannelser. Formålet er at give færdiguddannede et ekstra kompetenceløft, der kan forbedre deres beskæftigelsesmuligheder og imødekomme erhvervenes efterspørgsel efter nye kompetencer.

Der afsættes midler til udvikling, etablering og drift af efter- og videreuddannelse på Kulturministeriets uddannelser.

■ Maritime uddannelser

Sammenhæng og fleksibilitet

De maritime uddannelser har tradition for, at der til ethvert behov i erhvervet tilrettelægges en uddannelse. Endvidere er de tids- og strukturmæssige rammer anvendt som styringsparametre i forbindelse med merit mellem uddannelserne. Derfor findes et relativt stort udbud af uddannelser, hvis varighed er øget i takt med nye krav fra erhvervet, og merit på tværs af uddannelserne er blevet vanskeligere.

Uddannelserne har siden 1997 gennemgået en større omlægning. I stedet for en central indholdsstyring med fokus på pensum og eksamen er der indført mål- og rammestyring. Alle uddannelser er nu beskrevet ved formål og mål, hvorved de faglige kompetencer for de enkelte uddannelser er blotlagt. Målstyringen åbner således mulighed for i større omfang at se på realkompetencer, frem for tid og struktur, hvorved der kan skabes en bedre sammenhæng mellem uddannelserne og mere effektive forløb.

I 2002 vil Økonomi- og Erhvervsministeriet iværksætte en gennemgang af den samlede pakke af maritime uddannelser med henblik på identifikation af kernekompetencerne og mulighederne for at nedsætte uddannelsestiderne. Dette skal danne grundlag for tilpasninger af uddannelserne, så de kan udbydes i mere sammenhængende forløb med gode afstignings- og videreuddannelsesmuligheder for alle kategorier af studerende. I 2003 besluttes de nødvendige justeringer.

Kvalitetsmåling og taxameterstruktur

Alle de maritime uddannelsesinstitutioner er i fremtiden selvejende institutioner på taxametertilskud i tråd med øvrige uddannelsesområder. Institutionerne forestår selv al planlægning, gennemførelse og evaluering af uddannelsen og dokumenterer målopfyldelsen i et formelt kvalitetssystem med ekstern auditering.

Den store grad af decentralisering af ansvaret for uddannelse og evaluering skaber behov for incitamentsstyring, hvor både kvantitet og kvalitet af uddannelsesinstitutionens produktion har indflydelse på størrelsen af det samlede tilskud. Når der gives tilskud i forhold til såvel produktion af færdiguddannede som til de færdiguddannedes relevante erhvervs-kompetencer, fastholdes incitamentet til, at uddannelsesinstitutionerne vil uddanne i forhold til de relevante behov.

En sådan styring kræver først og fremmest en relevant indikator for uddannelsens kvalitet. I løbet af 2002 vil Økonomi- og Erhvervsministeriet indkredse de indikatorer, der skal indgå i et nyt kvalitetsindeks. I 2003 undersøges mulighederne for at gøre en del af institutionernes tilskud afhængig af indekset.

Akademiske videreuddannelsesmuligheder

I det maritime Danmark er omtrent 10.000 personer beskæftiget til søs, mens ca. 35.000 er beskæftiget i land. Stadig flere stillinger i land kræver uddannelse på akademisk niveau.

De maritime uddannelser har en varighed af 5-7 år, hvoraf de længste i niveau svarer til en mellemlang videregående uddannelse. Erfaringerne viser, at en relativ stor del af de færdiguddannede søger beskæftigelse i land. Der er et stadig stigende behov for og ønske om, at disse personer kan videreuddanne sig til akademisk niveau, så de kan fortsætte en karriere i land frem for at skulle "begynde forfra".

Hidtil har det i relation til videreuddannelse været meget

vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at opnå anerkendelse for en maritim uddannelse i forbindelse med videreuddannelse. Dette kan medføre, at maritimt personale forlader erhvervet, da de som følge af manglende videreuddannelse har begrænsede karrieremuligheder. En konsekvens heraf er bl.a., at erhvervet kan miste erfaring og viden i stedet for at fastholde en stærk kompetenceopbygning.

Der skal skabes grundlag for akademiske videreuddannelsesmuligheder for personer med maritim baggrund. I 2002 undersøger Økonomi- og Erhvervsministeriet mulighederne for akademisk merit af maritime uddannelser og etablering af masteruddannelse med relation til det maritime erhverv. I samme forbindelse klarlægges de økonomiske rammebetingelser. Undersøgelsen skal danne grundlag for beslutning om nødvendige initiativer.

Lettere adgang til erhvervsrettet kompetencegivende voksenuddannelse

Inden for de maritime erhverv findes en stor gruppe af voksne personer med begrænset uddannelsesbaggrund. For at sikre disses fortsatte beskæftigelse i forhold til erhvervets behov skal der i den kommende tid tilrettelægges målrettede uddannelses tilbud på vilkår, som gør det attraktivt for målgruppen.

De maritime uddannelser har flere kortere kompetencegivende uddannelses tilbud, der alle er tilrettelagt med unge som målgruppe. For at lette tilgangen til videreuddannelse for de voksne er der behov for, at uddannelses tilbudene tilrettelægges i forhold til disse, herunder med de rette støttevilkår (SVU).

Der skal tilrettelægges en pakke af videreuddannelsesforløb, herunder adgangsgivende kurser, for voksne. I forbindelse med gennemgangen af de maritime uddannelser i løbet af 2002 skal de økonomiske aspekter af støtteordningerne belyses. I løbet af 2003 vil Økonomi- og Erhvervsministeriet tilrettelægge etablering af besluttede tiltag.

■ Grund- og videreuddannelse på sundhedsområdet

Følgende emner til forbedringer af uddannelsessystemet på sundhedsområdet skal tages op:

- En forstærket og mangesidet indsats for rekruttering og uddannelse af flere studerende til de mange sundhedsuddannelser, hvor der er eller på kort og længere sigt vil opstå mangel på personale i sundhedssektoren. Der lægges større vægt på behovsstyring og erhvervsrelevans ved rekruttering, og der stilles forslag om bedre studievejledning og studiestøttende foranstaltninger, bl.a. med henblik på at modvirke frafald og fejlvalg.
- En fastholdelse og styrkelse af sundhedsuddannelsernes uddannelsespraktik og et tættere samarbejde på institutionerne mellem teori og praktik.
- En bredere indsats i grunduddannelserne til sikring af bl.a. sundhedspersonalets videre anvendelse af it i diagnostik, behandling, kommunikation mv.
- En fortsat styrkelse af speciallægeuddannelsesområdet, herunder dokumentation og tydeliggørelse af resultater og effekter af speciallægereformen gennem løbende evalueringer samt kvalitetsmåling og kvalitetsudvikling.
- En sikring af fortsat efter- og videreuddannelse af andre grupper med en sundhedsuddannelse, fx sygeplejersker.

■ TVÆRGÅENDE INITIATIVER

Regeringen ønsker over en bred front at forbedre og forstærke uddannelsessystemet. Parallelt med de ovenfor nævnte uddannelsesspecifikke forhold ønsker regeringen derfor at tage en række tværgående initiativer, der vedrører alle uddannelsesområderne.

Styrket tværsektoriel vejledning

Et væsentligt indsatsområde i bestræbelserne på at sikre bedre uddannelser er en styrket uddannelses- og erhvervsvejledning. Der er behov for at skabe mere sammenhæng og koordinering af vejledningsindsatsen i overgangene mellem grundskole og ungdomsuddannelser og mellem ungdomsuddannelser og videregående uddannelser. Indsatsen på området skal sikre en bedre og mere effektiv ressourceudnyttelse. En styrket vejledningsindsats skal samtidig modvirke fejlvalg og frafald.

Vejledningen skal målrettes i forhold til de unge, der har de største behov. Der skal ske en bedre koordinering af vejledningen på voksenuddannelsesområdet, og der er behov for en professionalisering af vejlederne. Behovene er senest påpeget i "Rapport om tværsektoriel vejledning - opfølgning på B131" samt OECD's country note om vejledning i Danmark. For at sikre en sammenhængende tværsektoriel vejledning vil regeringen se nærmere på de institutionelle og organisatoriske rammer for den tværsektorielle vejledning.

Vejledningstilbuddene gøres mere overskuelige og tilgængelige for den enkelte borger. Adgangen lettes til relevant vejledning og information om uddannelser, om uddannelsessteder, om job, som uddannelserne fører frem til, og om de forventede beskæftigelsesmuligheder. Borgerne får bedre grundlag for at vælge uddannelse.

Bedre adgang til relevant information skal ske gennem øget anvendelse af it i vejledningen. Øget anvendelse af it vil betyde mulighed for at flytte ressourcer over til grupper med behov for særlig vejledning. Der tænkes her især på unge, som har brug for en tæt individuel og personlig vejledning og rådgivning, der motiverer og kvalificerer disse unge til at kunne vælge uddannelse eller beskæftigelse. Øget anvendelse af it vil også muliggøre digitaliseret tilmelding til ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser.

Det indgår i overvejelserne at ændre i sammensætningen af

Rådet for Uddannelses- og Erhvervsvejledning (R.U.E.) og i rådets opgaver og ressourcer.

Endelig vil der blive etableret en ny vejlederuddannelse, som kan være fælles for en flerhed af vejledningsordninger.

Der forventes fremsat lovforslag i efteråret 2002.

Styrkelse af naturvidenskab i hele uddannelsessystemet

Tilgangen til de teknisk-naturvidenskabelige uddannelser er for lille. Børn og unge har for svag interesse for området, og i internationale undersøgelser klarer danske unge sig dårligt i disse fag. Dette nødvendiggør en samlet og målrettet indsats for at styrke naturvidenskab i hele uddannelsessystemet. Derfor iværksættes følgende initiativer:

- En analysegruppe udarbejder forslag til modernisering af naturvidenskabsundervisningen i hele uddannelsessystemet med vægt på kernekompetencer og lærerkvalifikationer.
- Der afholdes konference om naturvidenskab i forbindelse med Danmarks EU-formandskab med sigte på at styrke det internationale samarbejde.
- Der sker en styrkelse og synliggørelse af erhvervslivets rolle i forhold til uddannelserne, samarbejde med erhvervslivet skal i fokus, herunder mulighederne for sponsorering fx i forbindelse med modernisering af lokaler.
- Der skal ske en kortlægning af lærernes kompetenceudvikling og efteruddannelsesbehov især med vægt på faget natur/teknik i grundskolen, udvikling af nyt kursuskoncept - herunder it-baserede kurser og uddannelse af kursusarrangører.
- Udvikling af nyt, bedre og inspirerende - herunder it-baseret - undervisningsmateriale.

- Den naturvidenskabelige forskning og uddannelse vil blive styrket gennem tættere samspil med den relevante sektorforskning.
- Der bør etableres tværgående forskerskoler, hvor private virksomheder deltager.
- Der udvikles nye videnskabelige bachelor- og kandidatuddannelser med høj søgning og gennemførelse.

Alle initiativer iværksættes i 2002. En evalueringsgruppe foretager løbende erfaringsopsamling og vurderer målopfølgelse

Styrket internationalisering af uddannelserne

Hvis Danmark skal være i front i det globale vidensamfund, er det en forudsætning, at danskere har kulturelle kompetencer til at begå sig på et internationalt vidensbaseret arbejdsmarked. Uddannelsessystemet skal i højere grad kunne levere de relevante kompetencer, som løbende efterspørges af uddannelsessøgende og virksomheder. Samtidig skal det i højere grad være muligt at få anerkendt realkompetencer, som er erhvervet i udlandet.

En styrkelse af den internationale dimension i uddannelserne omhandler bl.a. følgende emner:

- Åbenhed, vejledning og information om uddannelsesstilbudene internationalt.
- Bologna-samarbejdet og det kommende samarbejde på erhvervsuddannelsesområdet.
- Livslang læring.

For at opfylde regeringens målsætning, om at danske uddannelsesstilbud skal kunne måle sig med de bedste i verden, skal Danmark deltage aktivt i international kvalitetsudvikling, evaluering og benchmarking.

Danmark skal fortsat deltage i og i højere grad udnytte resultaterne af internationale undersøgelser som fx OECD's Reviews og PISA. I EU arbejder Danmark med opfølgning af målsætningsrapporten, der skal forbedre kvaliteten og effektiviteten af uddannelsessystemerne i EU. Fokus er specielt rettet mod at forbedre grundlæggende færdigheder, faglighed og it-kundskaber.

Dertil kommer, at Danmark skal udnytte mulighederne for via internationalt samarbejde at hente inspiration ved at studere gode eksempler fra andre lande på, hvordan uddannelse og undervisning kan organiseres. Internationalt samarbejde medfører ofte, at der anlægges et nyt konstruktivt perspektiv på egne værdier og funktioner.

En højere grad af international mobilitet for studerende, undervisere og erhvervsaktive kan bidrage positivt til, at den enkelte borger får en bedre uddannelse, og at Danmark kan begå sig i verdenssamfundet.

Hvis danske studerende skal få maksimalt udbytte af internationale uddannelsesmuligheder, skal det i højere grad være muligt at få anerkendt resultater af og og få merit for uddannelse fra udenlandske uddannelsessteder. Danske uddannelsesinstitutioner må også være åbne over for at modtage udenlandske studerende. Og institutionerne må tilskyndes til at indgå i strategiske alliancer med udenlandske institutioner - bl.a. i samarbejde med Cirius - og til løbende at deltage i internationalt samarbejde. Dette forudsætter mere og bedre tilgængelig information om uddannelsessystemerne på tværs af landene, herunder brug af de såkaldte ECTS-point (Education Credit Transfer System), Diploma Supplement mv.

Bologna-processen vedrørende de videregående uddannelser forløber tilfredsstillende både på europæisk og nationalt niveau. De væsentligste målsætninger (beskrivelser af uddannelsesstruktur, Diploma Supplement og ECTS) er opfyldt fra dansk side. Endvidere er der på erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelsesområdet taget initiativ til at skabe grundlag

for et forstærket europæisk samarbejde om gensidig anerkendelse af erhvervskvalifikationer og kompetencer.

Gode kompetencer i fremmedsprog er ikke alene en uomgængelig nødvendighed på videnssamfundets arbejdsmarked. Det er også en forudsætning for, at danske studerende kan få adgang til et hastigt ekspanderende internationalt uddannelsesmiljø. De studerende skal beherske engelsk på et højt fagligt niveau både mundtligt og skriftligt, så de er i stand til at vælge en sproglig strategi, der passer til den sammenhæng, de kommunikerer i. Dertil kommer ofte et behov for at kunne udtrykke sig på mindst ét hovedsprog mere.

I forhold til de gymnasiale uddannelser ønsker regeringen, at eleverne skal have mulighed for at erhverve sig kompetencer ved at gennemføre en del af deres uddannelse i udlandet og gøre det på en måde, så et udlandsophold kan indgå i deres danske uddannelse uden tab af tid. Forskellige muligheder undersøges for at etablere en model for de gymnasiale uddannelser, der bl.a. bygger på de faglige og organisatoriske erfaringer fra den tidligere erhvervsskolemodel. De erhvervsgymnasiale uddannelser har tidligere anvendt en model, hvorefter særlige hold gennemførte et semester af deres danske uddannelse på en udenlandsk skole. Undervisningen blev tilrettelagt efter danske uddannelsesregler, og udlandsopholdet indgik på den måde direkte i det sædvanlige 3-årige gymnasiale forløb. Ordningen forudsatte egenbetaling fra eleverne til rejse og ophold.

Regeringen vil i 2002 fremlægge en model for alle fire gymnasiale uddannelser, hvorefter eleverne kan gennemføre en del af undervisningen i udlandet.

Øget anerkendelse af realkompetence i uddannelsessystemet

Danmark har - som en del af strategien for livslang læring - taget første skridt mod anerkendelse af resultater af ikke-formel læring med Videreuddannelsessystemet for Voksne. Problemstillingen har hidtil været anskuet ud fra uddannel-

ssystemets vinkel, men der er behov for, at den i højere grad anskues og løses ud fra borgernes, virksomhedernes og branchernes behov.

På det nære sigt skal der videreudvikles metoder til individuel kompetencevurdering i forbindelse med grundlæggende voksenuddannelse (GVU). Der udvikles et fælles koncept for kompetencevurdering, som vil kunne anvendes som erstatning for såvel Individuel Kompetencevurdering (IKV) og Individuel Kompetenceafklaring (IKA), der er regelfastlagte. Den overskuelige og sammenhængende ordning for realkompetencevurdering skal anvendes bredt i forhold til arbejdsmarkedsuddannelserne, voksenerhvervsuddannelserne og de grundlæggende voksenuddannelser.

Desuden skal der udvikles metoder til vurdering af relevant erhvervs erfaring som adgang til de videregående niveauer i Videreuddannelsessystemet for Voksne.

På det lidt længere sigt undersøges og prioriteres følgende områder - under hensyntagen til kvaliteten:

- Indførelse af generel adgang for ansøgere, der ikke opfylder formelle kvalifikationer, til at få vurderet og anerkendt tilsvarende reelle kvalifikationer
- Afkortning af uddannelsesforløb i de ordinære uddannelser på baggrund af ikke-formelle kompetencer
- Åbning for adgangen til at indstille sig til prøver eller få udstedt eksamensbevis alene på grundlag af anvendelse af ikke-formelle kompetencer
- Definition og beskrivelse af delmængder af kendte kompetencer fra uddannelsessystemet
- Etablering af dokumentationsordninger i arbejdslivet - i samspil med virksomhedernes uddannelsesplanlægning.

Udviklingsarbejdet påbegyndes i 2002. Implementeringen iværksættes i 2003.

Øget fleksibilitet og bedre merit i uddannelserne

Et fleksibelt uddannelsessystem og gode meritordninger er grundlag for, at unge kan komme hurtigt igennem uddannelserne og undgå dobbeltuddannelse, og at borgernes muligheder for livslang uddannelse kan sikres. Uddannelsessystemet skal kunne indfri aftagernes forventninger om fleksible medarbejdere med relevante kvalifikationer og kompetencer. For bl.a. Undervisningsministeriets uddannelser skal der åbnes for, at kompetencer - herunder adgangskompetencer - kan opnås på forskellige måder, der kan variere fra individ til individ. I den sammenhæng skal også arbejdet med meritgivning opprioriteres med henblik på fleksibilitet og øget mobilitet i uddannelsessystemet - nationalt og internationalt.

I ungdomsuddannelserne er der behov for at styrke mulighederne for merit, både i de gymnasiale og i de erhvervsrettede ungdomsuddannelser. Derfor skal der udstedes en ny meritbekendtgørelse med bredere muligheder for at få godskrevet tidligere gennemførte fag - eller dele heraf.

Den ny bekendtgørelse skal bygge på princippet om, at elever, der tidligere har gennemført/bestået samme fag på mindst samme niveau, har et retskrav på merit som hidtil, men uden skematisk opstilling af, hvad der er samme fag. Elever, der kun har gennemført dele af et fag, skal have krav på at få behandlet deres meritønske.

Elever, der tidligere har gennemført et fag eller et forløb, der i forhold til uddannelsens formål kan erstatte et andet fag eller et andet forløb, har ret til at få deres ønske om merit behandlet af skolen. Skolens afgørelse skal være fagligt begrundet. Grundlaget for skolens behandling af elevernes ønsker om merit skal fremgå af den nye meritbekendtgørelse i form af en procedurebeskrivelse. Denne skal stille krav til såvel skole som elev og opstille en række kriterier for, hvornår der kan gives merit. Disse kriterier skal bygge på, at skolens faglige vurdering skal ses i forhold til uddannelsens formål.

På de videregående uddannelser er der igangsat et projekt om kortlægning af praksis for tildeling af merit. Projektet skal identificere eventuelle barrierer for tildeling af merit og opstille løsningsmuligheder.

I de gennemførte uddannelsesreformer på de korte og mellem lange videregående uddannelser er der gennem formelle regler etableret horisontal merit, dvs. merit for samme uddannelser på forskellige institutioner landet over. Også på de lange videregående uddannelser er der formelle meritregler.

Princippet med central fastlæggelse af horisontal merit videreføres systematisk i forbindelse med kommende reformer, revision af eksisterende og udvikling af nye videregående uddannelser. Meritmulighederne skal endvidere styrkes i de tilfælde, hvor en studerende har afbrudt et studium eller færdiggjort et studium og ønsker at påbegynde et nyt.

Der udstedes ny meritbekendtgørelse vedrørende ungdomsuddannelserne i 2003. For de videregående uddannelser udarbejdes der i 2002 en status over institutionernes meritpraksis, og der følges op i 2003.

Styrket faglig indsats ved hjælp af it

Uddannelsessektoren har de seneste år investeret betydelige midler i it både til udstyr og til lærernes efteruddannelse. Inden for de forskellige uddannelser er man nået langt med hensyn til at lære at bruge it. De næste trin vil være at opnå, at it bliver elevernes personlige redskab, så de kan benytte it til at lære med. En effektiv pædagogisk anvendelse af it, giver - ud over mulighed for at styrke det faglige niveau - også bedre mulighed for fleksibel tilrettelæggelse af undervisningen og forbedret adgang til et bredt undervisnings-tilbud af høj faglig kvalitet. It giver også let tilgang til de væsentlige læringsressourcer, der findes lokalt, nationalt og internationalt. Det vil medvirke til at styrke det faglige niveau under forudsætning af den nødvendige kvalitets-sikring af indholdet.

Gennem øget differentiering skal it understøtte muligheden for individuel læring både for stærke og svage elever. Alle uddannelsessøgende skal efterhånden kunne anvende it ved eksamen. De hidtidige erfaringer med it-baserede eksamensopgaver skal danne udgangspunkt for udarbejdelse af nye prøveformer.

Initiativerne skal ud over en fortsat integration af it i undervisningen omfatte udvikling af netbaserede vidensdelings-systemer til såvel administrative som pædagogiske formål samt udvikling af fleksibel e-læring gennem pilotprojekter og spredning af eksempler på "best practise".

Regeringen vil yderligere fremme udviklingen af Internet-baserede undervisningsmaterialer. Desuden skal der sættes fokus på anvendelsen af it ved prøver og eksaminer - herunder udviklingen af nye prøve- og eksamensformer, som skal udnytte informationsteknologiens muligheder i såvel prøvernes indhold som form. Desuden sættes øget fokus på skoleledernes anvendelse af it i en offensiv udviklingsstrategi. Endelig skal en styrkelse af mulighederne for e-learning give en langt større fleksibilitet i udbuddet af uddannelser uafhængigt af tid og sted.

Arbejdet iværksættes i 2002.

Dansk for voksne udlændinge

Der skal sikres større effektivitet og fleksibilitet i dansk som andetsprog for voksne udlændinge.

Med baggrund i regeringens målsætning om markant at øge beskæftigelsen blandt udlændinge vil regeringen effektivisere kommunernes integration af udlændinge med henblik på hurtigere forankring på arbejdsmarkedet og selvforsørgelse. Derfor foreslås det, at danskundervisningen og finansieringen heraf gøres mere effektiv, bl.a. ved at en større del af undervisningen skal foregå på virksomhederne.

Danskundervisning på sprogcentrene må ikke blokere for, at

udlændinge kommer i arbejde. Det vigtige er sammenhæng mellem undervisning og den praktiske brug af sproget på arbejdspladsen. Det forudsættes bl.a., at tilrettelæggelsen og organiseringen af undervisningen skal ske mere fleksibelt, individuelt tilpasset den enkeltes og virksomhedens undervisningsbehov. Det er samtidig en forudsætning, at undervisningsområdets mangeårige erfaringer med sprogtilegnelse i dansk både grundlæggende, alment dansk og fagsprog, fastholdes og udvikles.

Kvalitet og faglighed skal sikres og udvikles gennem samspil mellem på den ene side praktisk brug af sproget og på den anden side undervisningen. Det er en grundlæggende antagelse i forslaget, at ved at udlændinge kommer ud på en dansk arbejdsplads med dansktalende kolleger, som vil gøre en indsats for at integrere den nye kollega, vil der være skabt en højere motivation og mulighed for at tilegne sig dansk.

Dette stiller særlige krav til dansklærerne og sprogskolerne om at etablere undervisning på virksomhederne. Dansk-lærerne skal kunne kombinere undervisning i alment sprog med fagsproget på virksomheden og kunne foretage løbende sproglige evalueringer samt føre den enkelte frem til de afsluttende centralt stillede sprogrøver. Der skal etableres samarbejde mellem virksomheder om fælles sproghold, etablering af undervisning på mindre hold, større brug af it- og netbaseret undervisning.

Der er nedsat en arbejdsgruppe, som i slutningen af 2002 vil komme med forslag til, hvordan danskundervisningen kan gøres mere effektiv.

Iværksætterkultur i uddannelsessystemet

Innovation og iværksætteri kan bidrage væsentligt til den økonomiske vækst i Danmark. En positiv holdning til innovation og iværksætteri er derfor af central betydning for arbejdsmarkedet. Uddannelsessystemet skal være med til at påvirke en positiv holdning hen i mod en kultur, som ansøger til innovation og iværksætteri. Indsatsen gennem-

føres i åbenhed og i dialog med virksomheder og organisationer m.m. Åbenheden kan fx opstå ved udvekslingsordninger mellem uddannelsesinstitutioner og private virksomheder, projektsamarbejder, mentorordninger, inddragelse af erhvervsdrivende i evaluering af elevarbejder og øget forskning i iværksætteri og innovation m.m.

Iværksætterpolitikken på uddannelsesområdet forankres i de enkelte uddannelsesområders særlige faglighed, herunder i de faglige og pædagogiske metoder, som er karakteristiske for området.

De nye initiativer på grundskole- og ungdomsuddannelsesområdet skal ikke være i form af egentlig iværksætterundervisning, men kan fx i ungdomsuddannelserne være i form af projektarbejde eller andre lærings- og undervisningsformer, der kan virke fremmende for elevernes selvstændighed, initiativ og fremtidige evne til at deltage i innovations- og iværksætterprojekter. Undervisningen kan relateres til virkelighedsnære problemstillinger, gerne fra lokalområdets virksomheder. For yderligere at informere og vejlede om mulighederne for at blive iværksætter gennemføres i skoleåret 2002-03 et antal besøg på gymnasier, handelsskoler og tekniske skoler.

Inden for de videregående uddannelser iværksættes udviklingsarbejde med henblik på øget information om udnyttelse af forskningsresultater til forretningsmæssige formål samt styrkelse af samspillet mellem erhvervslivet og uddannelsesinstitutionerne. På universitetsområdet forventes igangsat nye uddannelses tilbud inden for iværksætteri og innovation, der baserer sig på en styrket forskningsindsats på området.

Indsatsen må imidlertid ikke afgrænses for snævert. Der er iværksætterpotentiale inden for alle elevgrupper, på alle niveauer og inden for alle uddannelser, og med en målrettet indsats kan iværksætteregenskaber udvikles. Regeringen vil til efteråret offentliggøre en handlingsplan *Flere Iværksættere*, der bl.a. omhandler uddannelsesområdet. Handlingsplanen

er et initiativ under regeringens vækststrategi *Vækst med vilje*.

Bedre institutioner til bedre uddannelser

For at indfri regeringens forventninger til bedre uddannelser på Undervisningsministeriets område er det nødvendigt, at uddannelsesinstitutionerne er fagligt stærke, har en effektiv og målrettet ressourceanvendelse, er økonomisk bæredygtige samt regionalt tilgængelige.

Bedre institutioner er derfor en hjørnesten i regeringens uddannelsespolitik for bedre uddannelser. I forlængelse af fremlæggelsen af denne redegørelse om Bedre uddannelser vil Undervisningsministeriet udsende en særskilt publikation om bedre uddannelsesinstitutioner, der uddybende redegør for de særlige institutionspolitiske initiativer i forhold til ministeriets uddannelsesinstitutioner.

Uddannelsesinstitutionerne skal styrkes ved at forbedre de grundlæggende forudsætninger, strukturer og rammebetingelser og forstærke mulighederne for bedre og mere målrettet ressourceudnyttelse, herunder incitamenter til outputstyring. Der skal være frihed under ansvar for institutionerne.

Initiativerne skal tilsammen give uddannelsesinstitutionerne forudsætninger, redskaber, ansvar og frihedsgrader til at kunne indfri de nye krav om øget kvalitet og faglighed. Der skal gennemføres en konsekvent omlægning til et sammenhængende og udviklingsorienteret styringskoncept med afsæt i principper om selvforvaltning, og som omfatter videreudvikling af økonomistyringen, styrkelse af den institutionelle struktur, særligt på det erhvervsrettede uddannelsesområde, realisering af kravene om større gennemsigtighed og åbenhed, styrket grundlag for optimal udnyttelse af ressourcerne, særligt anvendelse af lærerressourcerne samt ledelsesudvikling.

Initiativet “Bedre institutioner til bedre uddannelse” uddyber de følgende institutionspolitiske initiativer:

- Videreudvikling af økonomistyringen - taxametersystemet. Videreudvikling af økonomistyringen, så den i højere grad fremmer målsætninger for institutionsstruktur og bidrager til kvalitetsudvikling af uddannelserne
- Regionale uddannelsesinstitutioner med øget selvforvaltning. Tilpasning af institutionsstruktur og udbudsregulering mhp. regionalt stærke, fleksible og mindre sårbare uddannelsesinstitutioner. Der etableres bl.a. en enstrengt institutionsstruktur mellem AMU-centre og erhvervsskoler, og erhvervsakademierne videreudvikles
- Gennemsigtighed og åbenhed - outputindikatorer. Videreudvikling af outputindikatorer og synliggørelse af disse for interessenterne som incitament til bedre institutions- og uddannelseskvalitet
- Pædagogiske metoder og fleksibel arbejdstilrettelæggelse. Lærerne skal i højere grad fokusere på undervisning af den enkelte elev og på de færdigheder, den enkelte elev skal opnå gennem sit uddannelsesforløb. Det kræver en fleksibel arbejdstilrettelæggelse og mulighed for anvendelse af et bredt spektrum af pædagogiske metoder.
- God ledelse. Ledelseskollegiet på en institution skal være i stand til at bringe alle nødvendige ledelsesværktøjer i anvendelse. Der skal derfor stilles krav til ledelsen i forhold til uddannelsespolitisk ledelse, pædagogisk-faglig ledelse, personalepolitisk ledelse, økonomisk ledelse og administrativ ledelse.